

Νέοι ηγέτες, συνεταιριστές

CoopStarter 2.0
Intellectual Output 2

Μια προκαταρκτική μελέτη περίπτωσης για ένα εννοιολογικό πλαίσιο της “νεανικής επιχειρηματικότητας”, που συνδέει νέους συνεταιριστές και ηγέτες των οργανισμών νεολαίας.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

PROJECT

Όνομασία	CoopStarter 2.0
Συντονιστής	Cooperatives Europe
Erasmus + project	2017-1-BE01-KA202-024764
Έναρξη project	01 Σεπτεμβρίου 2017
Διάρκεια	33 μήνες
Ιστοσείδα	www.starter.coop
E-mail	l.cousin@coopseurope.coop

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ

Αριθμός	IO 2
Υπεύθυνος έργου	Cooperatives Europe
Ημερομηνία	03 Μαΐου 2018
Συγγραφείς	Lisa Mashini, <i>Cooperatives Europe</i> Louis Cousin, <i>Cooperatives Europe</i>
Συνεργάτες	Adonis Meggos, <i>AEGEE-Europe</i> Nathalie Delaunoy, <i>Promo Jeunes</i> Elsa Brander, <i>Kooperationen</i> Jules Chazot, <i>YECN-CJDES</i> Anouk Guyard, <i>YECN-CJDES</i> Fanny Le Brech, <i>YECN-CJDES</i> Lucas Mprechas, <i>KAPA Network</i> Savas Dimitriadis, <i>KAPA Network</i> Paola Bellotti, <i>Legacoop Liguria</i> Sarah Alldred, <i>Co-operative College</i> Teresa Kiambu, <i>AEGEE-Europe</i>
Αξιολογητής	
Μετάφραση και επιμέλεια κειμένων για το Δίκτυο Κ.Α.Π.Α.	Βαγγέλης Βραγοτέρης, Πρεσβευτής του CoopStarter 2.0 για τη συνεταιριστική επιχειρηματικότητα των νέων

Ελεύθερη χρήση με αναφορά της πηγής

KOOPERATIONEN

COOPST...RTER
2017-1-BE01-KA202-024764

Νέοι ηγέτες,
συνεταιριστές

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	4
(1) Συζητώντας και διαμορφώνοντας την κατανόηση της «επιχειρηματικότητα»	6
(2) Προωθώντας και ενθαρρύνοντας τη νεανική επιχειρηματικότητα: Το αυξανόμενο ενδιαφέρον της Ευρώπης	11
(3) Διερευνώντας συνέργειες ανάμεσα στην ηγεσία της νεολαίας και τη συνεταιριστική επιχειρηματικότητα	15
1. Νέοι ηγέτες και συνεταιριστές: κοινές εμπειρίες, αλλά χωρίς συνδέσεις	21
(1) Πέρα από τη θεωρητική σκέψη: ιστορίες από ευρωπαίους νέους επιχειρηματίες	21
(2) Επιχειρηματικές πρωτοβουλίες που στοχεύουν στην αλλαγή της ζωής των νέων	23
(3) Οικονομικές δραστηριότητες με προτεραιότητα των άνθρωπο: μια ποικιλία μοντέλων	27
(4) Μαθαίνοντας από τις εμπειρίες των επιχειρηματιών: κινητοποιώντας ανθρώπους να ηγηθούν σε δημοκρατικούς οργανισμούς	29
Συμπέρασμα	32

Εισαγωγή

Η προώθηση της επιχειρηματικότητας είναι στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών. Δημόσια προγράμματα έχουν πολλαπλασιάσει πρωτοβουλίες που διαχέουν την επιχειρηματική νοοτροπία στις νεότερες γενιές, ενθαρρύνουν τους νέους να ξεκινήσουν τις επιχειρήσεις τους, αναβαθμίζουν τις δεξιότητες των νέων επιχειρηματιών, προωθούν τις εκκρεμείς νεοσύστατες επιχειρήσεις και χτίζουν γέφυρες ανάμεσα σε νέους επιχειρηματίες¹, επιχειρήσεις μεγάλης κλίμακας και δημόσιους οργανισμούς. Οι επιχειρηματικές προσεγγίσεις προωθούνται επίσης ανάμεσα σε ιδρυθέντες ιδιωτικούς και δημόσιους οργανισμούς, ενισχύοντας τις *επιχειρηματικές*¹ συμπεριφορές από τα μέλη του προσωπικού.

Μία διπλή προοπτική μπορεί να χαρακτηριστεί ως η λογική γύρω από την οποία τέτοια δημόσια προγράμματα ιδρύονται και εφαρμόζονται.

- Μια οικονομική προοπτική: η επιχειρηματικότητα είναι ένα βασικό συστατικό της οικονομικής ανάπτυξης και δημιουργίας θέσεων εργασίας στην Ευρώπη, συνεισφέροντας στο άνοιγμα νέων αγορών και στην καλλιέργεια νέων δεξιοτήτων. Από αυτή την άποψη, η εκπαίδευση μιας γενιάς νέων επιχειρηματιών αναμένεται να διατηρήσει την οικονομική ανάπτυξη στην Ευρώπη, συνεισφέροντας στο να κάνει την αγορά πιο καινοτόμα, δυναμική και ανταγωνιστική.
- Μία κοινωνική προοπτική: μαζί με τη μείωση των ρόλων των δημοσίων παραγόντων, οι κοινότητες ενθαρρύνονται ή περιορίζονται στο να ικανοποιήσουν μόνες τους τις ανάγκες και φιλοδοξίες των μελών τους – οδηγούμενες σε νέες μορφές προσανατολισμένων προς στην κοινότητα επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Η ανάπτυξη μιας επιχειρηματικής νοοτροπίας μπορεί να εκληφθεί ως ισχυρή συνιστώσα της προσωπικής ανάπτυξης των ατόμων, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να γίνουν ηγέτες και να αποκτήσουν αναγνωρισιμότητα στις κοινότητές τους.

Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την προώθηση της επιχειρηματικότητας των νέων μπορεί συνεπώς να ενσωματώσει δύο στοιχεία, δηλαδή την προώθηση επιχειρηματικών συμπεριφορών αφενός, και την υποστήριξη της πραγματικής ίδρυσης επιχειρήσεων από την άλλη πλευρά. Το CoopStarter 2.0 project στοχεύει στη γεφύρωση αυτών των δύο στοιχείων, γύρω από μια στρατηγική συνεργασία που εμπλέκει δύο τύπους επαγγελματικής και εκπαιδευτικής κατάρτισης: νέους εργαζόμενους για την εξειδίκευσή τους στο πεδίο της άτυπης και τυπικής εκπαίδευσης και μέντορες συνεταιρισμών για την εξειδίκευσή τους στην ίδρυση επιχειρήσεων.

¹ "Intrapreneurship is the act of behaving like an entrepreneur while working within a large organisation." (Wikipedia, "Intrapreneurship", accessed on 28 March 2018. <https://en.wikipedia.org/wiki/Intrapreneurship>).

Το ΙΟ2 “Νέοι ηγέτες, συνεταιριστές”, αποσκοπεί στο να παρέχει ένα νοητικό πλαίσιο πίσω από την ιδέα της “νεανικής επιχειρηματικότητας”, η οποία μπορεί να είναι κοινή και για τους συνεταιρισμούς και για τις οργανώσεις νεολαίας. Στοχεύει:

- Στην προβολή της ποικιλομορφίας, του δυναμισμού και των καινοτόμων πρωτοβουλιών που αναπτύσσονται από νέους ηγέτες και νέους συνεταιριστές σε όλη την Ευρώπη
- Στην αναγνώριση της δυναμικής πίσω από τη δημιουργία και ανάπτυξη μιας οργάνωσης νεολαίας και μιας συνεταιριστικής επιχείρησης από νέους ανθρώπους και στην επισήμανση ομοιοτήτων και συμπληρωματικοτήτων και για τις δύο μορφές οργάνωσης.

Το παρόν ΙΟ αποτελεί μέρος της φάσης της προετοιμασίας του CoopStarter 2.0 και προβλέπει τη δημιουργία εκπαιδευτικών πόρων για πρεσβευτές (ΙΟ3, 4 και 10) και μέντορες (ΙΟ 7,8). Απευθύνεται κυρίως σε μέντορες (εκπαιδευτές και νέοι εργαζόμενοι που υποστηρίζουν επιχειρηματίες), παρέχοντας τους μία καλύτερη κατανόηση πάνω σε υπάρχουσες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες, τονίζοντας τις ομοιότητες και τις διαφορές. Επίσης, προσπαθεί να προσφέρει φορείς χάραξης πολιτικής και ενδιαφερόμενα μέρη (εκπροσώπους συνεταιριστικών οργανισμών και οργανώσεων νεολαίας) με ένα ολοκληρωμένο όραμα της «νεανικής επιχειρηματικότητας» στο σταυροδρόμι ανάμεσα στον νεανικό ακτιβισμό και τις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες. Τέλος, αυτό το ΙΟ σκοπεύει να παρέχει χρήσιμο περιεχόμενο στους επιχειρηματίες και πρεσβευτές του CoopStarter 2.0, προβάλλοντας εμπνευστικές επιχειρηματικές ιστορίες.

Το ΙΟ 2 βασίζεται τόσο στην πρωτογενή, όσο και στη δευτερογενή έρευνα. Ενέπλεξε τη βιβλιογραφική επισκόπηση για να αναγνωριστούν οι πολιτικές προσεγγίσεις που στοχεύουν στην επιχειρηματικότητα των νέων στην Ευρώπη. Συμπληρώθηκε από μελέτες περίπτωσης, συντάχθηκε με βάση τις δομημένες συνεντεύξεις 28 νέων επιχειρηματιών που διενεργήθηκαν από συνεργάτες του προγράμματος σε 8 χώρες. Οι λεπτομερείς μελέτες περίπτωσης θα είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα² του project ως αποτέλεσμα του Οδηγού ΙΟ4 για πρεσβευτές συνεταιρισμών.

Η έκθεση διαιρείται σε δύο κύριες ενότητες:

- Η ενότητα I διερευνά την ιδέα της νεανικής επιχειρηματικότητας, βάσει μιας ανάλυσης των αρχείων ευρωπαϊκής πολιτικής.
- Η ενότητα II παρέχει μια επισκόπηση των μελετών περίπτωσης που προέκυψαν μέσω δομημένων συνεντεύξεων και αποσκοπεί στην ανάδειξη γεφυρών που ήδη υπάρχουν ανάμεσα στην νεανική ηγεσία και τη συνεταιριστική επιχειρηματικότητα των νέων.

² Ιστοσελίδα CoopStarter www.starter.coop ιστοσελίδα στην Ελληνική γλώσσα <http://www.diktio-kapa.dos.gr/starter.coop/wp/>

Ποιά επιχειρηματικότητα για νέους ευρωπαίους;

Σε αυτήν την ενότητα θα διερευνήσουμε την ιδέα της «νεανικής επιχειρηματικότητας» όπως γίνεται κατανοητή από τους ευρωπαϊκούς φορείς χάραξης πολιτικής (1). Αφού τονιστούν κάποιες βασικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι επιχειρηματίες (2), στην ενότητα αυτή θα παρουσιαστούν κάποιες απαντήσεις από φορείς χάραξης πολιτικής και υποστηρικτικούς οργανισμούς.

(1) Συζητώντας και διαμορφώνοντας την κατανόηση της «επιχειρηματικότητας»

(A) Ένα κοινωνικο-πολιτικό πλαίσιο στιγματισμένο από την υψηλή ανεργία των νέων

Παρά τη γενική οικονομική ανάπτυξη εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), η ανεργία στους νέους παραμένει υψηλή σε όλη την Ευρώπη. Σύμφωνα με τη Eurostat, 6,5 εκατομμύρια νέων ευρωπαίων ήταν άνεργοι το 2008 πριν την επίδραση της οικονομικής κρίσης. Αυτός ο αριθμός αυξήθηκε κατά περισσότερο από 40% στα επόμενα χρόνια και τον Οκτώβριο του 2017, 3,722 εκατομμύρια νέοι (κάτω των 25) ήταν άνεργοι στην ΕΕ των 28 (βλ. Πίνακα 1).³

Στο μακροοικονομικό επίπεδο, τα μακροπρόθεσμα αποτελέσματα της ανεργίας των νέων στην απώλεια παραγωγής και απασίωση των δεξιοτήτων, μειώνοντας την καταναλωτική ζήτηση και εμπιστοσύνη και εν τέλει επηρεάζοντας αρνητικά την ανάπτυξη του ΑΕΠ. Άλλη μια άμεση συνέπεια της συστηματικής ανεργίας των νέων είναι το δημοσιονομικό της κόστος, το οποίο περιλαμβάνει και τις αυξημένες δαπάνες κοινωνικής πρόνοιας και την απώλεια προσόδων από φόρους.⁴

³ Eurostat, Euro area unemployment at 8.8%, 30 November 2017. <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/8491608/3-30112017-BP-EN.pdf/5206b358-348f-416b-877e-70a75d58f1ef>.

⁴ European Commission (DG Education, Youth, Sport and Culture – Dir. B and Unit B3), *Taking the future into their own hands*

– *Youth work and entrepreneurial learning, Luxembourg, 2017.*

	Rates (%)				
	Oct 16	Jul 17	Aug 17	Sep 17	Oct 17
EA19	20.3	18.9	18.8	18.7	18.6
EU28	18.2	16.8	16.7	16.6	16.5
Belgium	:	22.7	22.7	22.7	:
Bulgaria	16.9	13.5	12.9	12.1	11.5
Czech Republic	10.6	8.5	7.8	7.3	7.2
Denmark	12.8	11.6	11.4	10.5	10.2
Germany	6.9	6.7	6.6	6.6	6.6
Estonia	11.5	10.9	11.4	12.0	:
Ireland	16.7	15.7	15.2	14.7	14.0
Greece	44.3	41.4	40.2	:	:
Spain	42.8	38.1	37.7	37.6	38.2
France	24.2	22.6	22.3	22.1	22.0
Croatia	30.4	25.2	25.2	25.2	:
Italy	37.2	35.3	35.4	35.4	34.7
Cyprus	29.4	24.9	24.9	24.9	:
Latvia	16.7	16.4	15.7	15.1	14.7
Lithuania	14.1	11.7	12.0	12.9	13.2
Luxembourg	18.5	17.9	17.3	17.1	16.2
Hungary	12.0	11.1	11.0	10.8	:
Malta	12.8	9.7	10.1	10.1	9.5
Netherlands	10.5	8.8	8.9	8.5	7.9
Austria	11.0	9.4	10.0	9.4	9.3
Poland	16.7	14.6	14.4	14.3	14.4
Portugal	27.4	23.1	24.8	24.6	25.6
Romania	20.4	16.8*	:	:	:
Slovenia	14.3	9.1	9.1	9.1	:
Slovakia	20.9	16.6	15.5	14.8	14.0
Finland	20.2	20.5	20.4	20.4	20.4
Sweden	18.3	18.0	17.5	17.5	17.2
United Kingdom	12.6	11.7	11.7	:	:
Iceland	6.5	7.3	7.5	7.5	7.5
Norway	10.7	10.5	10.4	10.3	:

Πίνακας 1: Εποχιακά σταθμισμένη ανεργία των νέων (κάτω των 25 ετών).

Από: "Euro area unemployment at 8.8%", 30 November 2017.

Η προώθηση της νεανικής επιχειρηματικότητας έχει αναδυθεί ως μια απάντηση σε τέτοιες προκλήσεις, με την ελπίδα ότι αν οι νέοι μπορέσουν να αναλάβουν την ευθύνη των δικών τους (οικονομικών) ζωνών, θα μπορούσαν να συνεισφέρουν περισσότερο στη βελτίωση της συνολικής κατάστασης της αγοράς εργασίας της ΕΕ⁵. Ως αποτέλεσμα, έχουν παρθεί μέτρα από τις κυβερνήσεις και τους οργανισμούς της ΕΕ για την ενίσχυση της νεανικής επιχειρηματικότητας. Συγκεκριμένα, αναμορφώσεις των επίσημων εκπαιδευτικών

⁵ A. Curth, *Entrepreneurship education: A road to success. A compilation of evidence on the impact of entrepreneurship education strategies and measures*, Luxembourg, 2015.

συστημάτων έχουν στοχεύσει στην παροχή κοινωνικών και τεχνικών δεξιοτήτων (soft and hard skills) προς τους φοιτητές και τους μαθητές.^{6, 7}

(B) Ορίζοντας τη «νεανική επιχειρηματικότητα», τους «συνεταιρισμούς» και τις «οργανώσεις νεολαίας»

Τόσο η «νεανική» όσο και η «επιχειρηματικότητα» είναι έννοιες που μπορούν να οριστούν με ποικίλους τρόπους.

- Επιχειρηματικότητα

Από τη δευτερογενή έρευνα που διενεργήθηκε σε ευρωπαϊκό επίπεδο (ανάλυση πολιτικών εκθέσεων), δύο προσεγγίσεις στην έννοια της επιχειρηματικότητας είναι διακριτές: μια «στενή» προσέγγιση και μια «ευρύτερη» προσέγγιση. «Η στενή προσέγγιση συσχετίζει την επιχειρηματικότητα με την *ικανότητα έναρξης και λειτουργία μιας επιχείρησης*, είτε εμπορικής είτε κοινωνικής. Η ευρεία προσέγγιση συσχετίζει την επιχειρηματικότητα με ικανότητες και συμπεριφορές που εφαρμόζονται σε ένα πολύ ευρύτερο πλαίσιο και δίνει έμφαση στην *ικανότητα να μετατρέψει τις ιδέες σε δράση*»⁸

Οι παραπάνω προσεγγίσεις δεν μπορούν να θεωρηθούν ασύμβατες: στην ουσία τροφοδοτούν και συμπληρώνουν η μία την άλλη. Επιχειρηματικές ικανότητες και συμπεριφορές αποτελούν προαπαιτούμενα για τη δημιουργία και λειτουργία μιας επιχείρησης. Από την άλλη, ιστορίες επιτυχιών και αποτυχιών από επιχειρηματίες είναι ένα ισχυρό συστατικό για τη διάδοση και ανάπτυξη μιας «επιχειρηματικής νοοτροπίας» ανάμεσα στο ευρύ κοινό.

Η παρούσα έκθεση υιοθετεί μια ευρεία προσέγγιση της «επιχειρηματικότητας». Παρουσιάζει ιστορίες start-up επιχειρήσεων από τη μία και αναλύει συμπεριφορές και προσωπικές εμπειρίες από την άλλη.

- Νεανική

Στην Ευρώπη, η κατανόηση του ποιες ηλικιακές ομάδες θεωρούνται ως «νέοι άνθρωποι» ποικίλει ανάμεσα στα Κράτη Μέλη, τις χρονικές περιόδους και το κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο. Διάφορα εργαλεία και πρωτοβουλίες εφαρμόστηκαν σε επίπεδο ΕΕ στοχεύοντας σε νέους (στρατηγική για τους νέους της ΕΕ, Erasmus+, Eurostat κλπ) ηλικιών 15-30.⁹ Όταν όμως αφορά την νεανική επιχειρηματικότητα, περιλαμβάνονται ηλικίες 18-40 ετών.

Είναι η περίπτωση των επιχειρηματικών δικτύων νεολαίας (όπως το Young European Co-

⁶ European Commission (DG Education, Youth, Sport and Culture – Dir. B and Unit B3), *Ibid*

⁷ “Soft skills are a combination of interpersonal people skills, social skills, communication skills, character traits, attitudes, career attributes and emotional intelligence quotient (EQ) among others. [...] Hard skills are any skills relating to a specific task or situation. These skills are easily quantifiable unlike soft skills which are related to one's personality” (Wikipedia, “Skill”, accessed on 28 March 2018. <https://en.wikipedia.org/wiki/Skill>).

⁸ European Commission (DG Education, Youth, Sport and Culture – Dir. B and Unit B3), *Ibid.*, p. 8.

⁹ *Idem*.

operators' Network,¹⁰ το Junior Chamber International¹¹ και το European Confederation of Young Entrepreneurs¹²), αλλά και των εθνικών και διακρατικών θεσμών (βλ. για παράδειγμα: χρηματοδότηση start-up για νέους επιχειρηματίες στην Τσεχία¹³ και ΟΟΣΑ «Σύνοψη Πολιτικών για τη Νεανική Επιχειρηματικότητα»¹⁴). Όσο για το Erasmus για Νέους Επιχειρηματίες, ενώ δεν τέθηκε κάποιος ηλικιακό όριο, η ξεκάθαρη πλειοψηφία των ωφελούμενων είναι *de facto* κάτω των 40.¹⁵

Η παρούσα έκθεση διατηρεί τον πιο πρόσφατο ορισμό για τους νέους, ήτοι άνθρωποι έως 40 ετών.

- Συνεταιρισμός

Η Διεθνής Συνεταιριστική Συμμαχία (International Cooperative Alliance, ICA) ορίζει τους συνεταιρισμούς ως εξής:¹⁶

Οι συνεταιρισμοί είναι ανθρωποκεντρικές επιχειρήσεις που η ιδιοκτησία και η λειτουργία γίνονται από και προς τα μέλη τους για την πραγματοποίηση των κοινών τους ονείρων. Τα παραγόμενα κέρδη είτε επανεπενδύονται στην επιχείρηση, είτε επιστρέφονται στα μέλη. Οι συνεταιρισμοί φέρνουν τους ανθρώπους κοντά με έναν δημοκρατικό και ισότιμο τρόπο. Είτε τα μέλη είναι πελάτες, εργαζόμενοι, χρήστες ή κάτοικοι, οι συνεταιρισμοί διοικούνται δημοκρατικά σύμφωνα με τον κανόνα «ένα μέλος, μία ψήφος». Τα μέλη μοιράζονται ίσα δικαιώματα ψήφου ανεξαρτήτως του ποσού του κεφαλαίου που έχουν προσφέρει στην επιχείρηση. Οι συνεταιρισμοί επιτρέπουν τους ανθρώπους να έχουν τον έλεγχο του οικονομικού τους μέλλοντος και, επειδή δεν ανήκουν σε μετόχους, τα οικονομικά και κοινωνικά οφέλη της δραστηριότητας τους παραμένουν στις κοινότητες όπου ιδρύθηκαν.

Στην παρούσα έκθεση, ο όρος «συνεταιρισμός» αναφέρεται σε επιχειρήσεις που έχουν νόμιμα καταχωρηθεί με αυτόν τον τίτλο σύμφωνα με τη σχετική εθνική νομοθεσία.

- Οργανώσεις νεολαίας

Κατανοούμε τις «οργανώσεις νεολαίας» στο πλαίσιο της παρούσας έκθεσης ακολουθώντας τα κριτήρια που ορίστηκαν από το Ευρωπαϊκό Φόρουμ Νεολαίας (European Youth Forum – EYF) στο καταστατικό του: μη κυβερνητικές και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, οι οποίες λειτουργούν με νέους ανθρώπους και έχουν ένα

¹⁰ Ιστοσελίδα Cooperatives Europe, “Youth”, προσπελάστηκε στις 24 Απριλίου 2018. <https://coopseurope.coop/policy-topic/youth>

¹¹ Ιστοσελίδα JCI, “Who we are”, προσπελάστηκε στις 24 Απριλίου 2018. <https://jci.cc/en/about>

¹² ιστοσελίδα European Confederation of Young Entrepreneurs “About Us”, προσπελάστηκε στις 24 Απριλίου 2018. <http://www.yesforeurope.eu/about-us/>

¹³ Ιστοσελίδα European Commission, “Czech Republic: 3.9 Start-up funding for young entrepreneurs”, προσπελάστηκε στις 24 Απριλίου 2018. <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/en/content/youthwiki/39-start-funding-young-entrepreneurs-czech-republic>

¹⁴ OECD, “Policy Brief on Youth Entrepreneurship: Entrepreneurial Activities in Europe”, Λουξεμβούργο, 2012. https://www.oecd.org/cfe/leed/Youth-entrepreneurship-policy-brief-EN_FINAL.pdf

¹⁵ Erasmus for Young Entrepreneurs, “Latest statistics – Ιανουάριος 2017”, 6 Φεβρουαρίου 2017. <https://www.erasmus-entrepreneurs.eu/press/EYE-Programme-statistics-January-2017-58a61ff0b9417.pdf>

¹⁶ Ιστοσελίδα International Co-operative Alliance, “What is a cooperative”, προσπελάστηκε στις 24 Απριλίου 2018. <https://ica.coop/what-cooperative-0>

όργανο λήψης αποφάσεων που διοικείται από νέους ανθρώπους.¹⁷

(2) Προωθώντας και ενθαρρύνοντας τη νεανική επιχειρηματικότητα: Το αυξανόμενο ενδιαφέρον της Ευρώπης

Αυτή η ενότητα αποσκοπεί στο να παράσχει μια επισκόπηση σχετικά με υπάρχοντα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι νέοι επιχειρηματίες (Α) και απαντήσεις που αναπτύσσονται από τους φορείς υλοποίησης της ευρωπαϊκής πολιτικής (Β) και τους συνεταιρισμούς (Γ) για να τα αντιμετωπιστούν.

(Α) Να είσαι επιχειρηματίας, αλλά με τι κόστος;

Η είσοδος στο πεδίο της επιχειρηματικότητας παρουσιάζει σημαντικά πλεονεκτήματα για έναν νέο ενήλικα, τόσο οικονομικά όσο και κοινωνικά. Η επιχειρηματικότητα δεν αποτελεί μόνο μια κινητήρια δύναμη για τη δημιουργία θέσεων εργασίας, ανταγωνιστικότητας και ανάπτυξης. Συνεισφέρει επίσης και στην προσωπική ικανοποίηση και στην επίτευξη κοινωνικών στόχων: ένα νέο άτομο μπορεί να παρέχει κίνητρα με την ίδρυση μιας νέας επιχείρησης με τρόπο που μπορεί να αποτελέσει υπόδειγμα για άλλους νέους ανθρώπους.¹⁸

Παρά τα πολλά πλεονεκτήματα που έχει η επιχειρηματικότητα, υπάρχουν ακόμα κάποιες προκλήσεις που πρέπει να προσπεραστούν για να παρακινηθούν οι νέοι να εισέλθουν στον επιχειρηματικό κόσμο. Οι βασικές δυσκολίες εντοπίζονται κυρίως στη χρηματοδότηση, την εκπαίδευση και την ασφάλεια. Όσον αφορά τη χρηματοδότηση, η έλλειψη επαρκούς κεφαλαίου εκκίνησης είναι ένα από τα σημαντικότερα εμπόδια. Η χρηματοδότηση κυριαρχείται από τους τραπεζικούς διαμεσολαβητές, οι οποίοι δεν είναι ούτε υπομονετικοί επενδυτές, ούτε άγγελοι των επιχειρήσεων. Επίσης, η κρίση δεν βελτίωσε τις οικονομικές συνθήκες για τους νέους ανθρώπους που θέλουν να ξεκινήσουν ένα εταιρικό εγχείρημα.¹⁹ Ως εκ τούτου, έχουν αναπτυχθεί εναλλακτικοί πόροι χρηματοδότησης όπως η χρηματοδότηση από το πλήθος (crowdfunding), η οποία δίνει τη δυνατότητα χρηματοδότησης ενός project ή εγχειρήματος συγκεντρώνοντας χρήματα από έναν μεγάλο αριθμό ανθρώπων μέσω του διαδικτύου.

Επιπλέον, τα εκπαιδευτικά συστήματα σε όλη την Ευρώπη παρουσιάζονται ότι δεν παρέχουν στους εκπαιδευόμενους αρκετά σχετικά εργαλεία ούτε το αναγκαίο υπόβαθρο που χρειάζονται οι νέοι επιχειρηματίες. Συνεπώς, οι νέοι της Ευρώπης πάσχουν από έλλειψη γνώσης πάνω στις υπάρχουσες επιχειρηματικές δομές, ειδικά στις

¹⁷ European Youth Forum, "Statutes" adopted at the General Assembly, Βρυξέλλες, Βέλγιο, 26 Απριλίου 2015.

http://www.youthforum.org/sites/default/files/page-pdfs/0010-14_European_Youth_Forum_statutes_ENG_FINAL_APRIL2014.pdf

¹⁸ OECD, OECD Skills Outlook 2015: Youth, Skills and Employability, 2015, p. 145.

<http://www.oecd.org/education/oecd-skills-outlook-2015-9789264234178-en.htm>

¹⁹ M. Ciccarelli and A. Maddaloni, "Heterogeneous transmission mechanism and the credit channel in the euro area", BCE, Research bulletin n°18, Spring 2013.

<http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/researchbulletin18en.pdf>

συνεταιριστικές. Η επιχειρηματική εκπαίδευση θα μπορούσε να είναι όχι μόνο ένας τρόπος ενίσχυσης της νεανικής επιχειρηματικότητας, αλλά και ένας τρόπος να αποκτήσουν οι νέοι συμπεριφορές (π.χ. υπευθυνότητα) και δεξιότητες (π.χ. ευελιξία και δημιουργικότητα) αναγκαίες για να αντεπεξέλθουν στην πραγματικότητα της ίδρυσης μιας επιχείρησης.²⁰

Τέλος, τα αισθήματα ανασφάλειας επηρεάζουν επίσης αρνητικά τις πρωτοβουλίες νεανικής επιχειρηματικότητας. Η ανάγκη των νέων για αίσθηση ασφάλειας σε σχέση με το εισόδημα τους, την κοινωνική προστασία και την ασφάλεια υγείας δεν πρέπει να υποτιμώνται. Πληροφορίες για τα υπάρχοντα συστήματα κοινωνικών παροχών και ασφάλισης δεν είναι ακόμα ορατές και ξεκάθαρες και τα περισσότερα από αυτά δεν εξασφαλίζουν την ελάχιστη προστασία σε ανθρώπους που είναι επιχειρηματίες. Επίσης, κοινωνικά ταμπού σε σχέση με την αποτυχία και τη χρεοκοπία απομακρύνουν τους νέους από την επιλογή της επιχειρηματικότητας, ενώ υπάρχουν μηχανισμοί που επιτρέπουν τη δεύτερη ευκαιρία στους επιχειρηματίες.²¹

(B) Μία δέσμη ευρωπαϊκών πολιτικών υπέρ της επιχειρηματικότητας των νέων

Από το 1999 με τη διαδικασία της Μπολόνια μέχρι τις μέρες μας, το ενδιαφέρον για τη νεανική απασχόληση και επιχειρηματικότητα είναι συνεχώς αυξανόμενο ανάμεσα στους θεσμούς της ΕΕ, όπως φαίνεται από διάφορες πρωτοβουλίες:

- a. Το Συμβούλιο της ΕΕ υιοθέτησε στις 20 Μαΐου του 2014 τα συμπεράσματά του για την προώθηση της νεανικής επιχειρηματικότητας ενισχύοντας την κοινωνική συμπερίληψη των νέων. Εντός αυτής, το Συμβούλιο επιβεβαιώνει ότι η (κοινωνική) επιχειρηματικότητα είναι ένας σημαντικός οδηγός για τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την κοινωνική καινοτομία, καθώς αυξάνει την απασχολησιμότητα των νέων. Απευθύνει, έτσι, κάλεσμα στις χώρες της ΕΕ να βοηθήσουν την έναρξη επιχειρήσεων και τις κοινωνικές επιχειρήσεις να ξεπεράσουν τα εμπόδια πρόσβασης σε υποστηρικτικές υπηρεσίες και χρηματοδοτήσεις, συμπεριλαμβανομένων και των μέσων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και του προγράμματος απασχόλησης και κοινωνικής καινοτομίας και προσκαλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να βελτιώσει την ορατότητα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.²² Αυτό εισάγεται συμπληρωματικά με την πρωτοβουλία Youth Guarantee (2013),²³ μέσω της οποίας όλα τα Κράτη Μέλη που έχουν δεσμευτεί να διασφαλίσουν ότι όλοι οι νέοι είναι αποδέκτες μιας καλής ποιότητας προσφοράς απασχόλησης, συνεχούς εκπαίδευσης, μαθητείας και κατάρτισης.
- b. Σχετικά με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (EC), η δεκαετής Στρατηγική EU 2020 στοχεύει

²⁰ R. Weber, *Evaluating Entrepreneurship Education*, Springer Science & Business Media, 2012, p. 324.

²¹ European Youth Forum, "Position Paper on Youth Entrepreneurship" adopted at the Council of Members / Extraordinary General Assembly, Braga (Portugal), 17-20 November 2011.

http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilobrussels/documents/genericdocument/wcms_175771.pdf

²² Council of the European Union, "Council conclusions of 20 May 2014 on promoting youth entrepreneurship to foster social inclusion of young people", 2014/C 183/04.

[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52014XG0614\(04\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52014XG0614(04))

²³ European Council, "Recommendation on establishing a Youth Guarantee", 2013/C 120/01, 22 April 2013. [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H0426\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H0426(01)&from=EN)

στην καθιέρωση συνθηκών για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και περιλαμβάνει πρωτοβουλίες για τη μείωση της ανεργίας των νέων και τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε μηχανισμούς στήριξης της επιχειρηματικότητας^{24,25}. Το Small Business Act for Europe (SBA) (2008) αντανάκλα την πολιτική βούληση της EC να αναγνωρίσει τον κεντρικό ρόλο των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων εντός της οικονομίας της ΕΕ. Οι προτεραιότητες του SBA σχετίζονται με την κανονιστική επιβάρυνση, πρόσβαση σε χρηματοδότηση, πρόσβαση στις αγορές, τη διεθνοποίηση και την προώθηση της επιχειρηματικότητας (cf. Action Pillar 3),²⁶ στοχεύοντας σε συγκεκριμένες κατηγορίες όπως η κοινωνική οικονομία και οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις.

Πιο πρόσφατα, η Πρωτοβουλία Νεανικής Απασχόλησης (2013)²⁷ αποσκοπεί στο να υποστηρίξει την ολοκλήρωση των νέων στην εκπαίδευση, την απασχόληση και την κατάρτιση μέσα στην αγορά εργασίας. Επίσης αξιοσημείωτο, μέσω της δημιουργίας του Ευρωπαϊκού Σώματος Αλληλεγγύης, η EC περιγράφει τη διεθνή εμπειρία εθελοντισμού ως έναν μοχλό για την αύξηση των δεξιοτήτων των νέων επιχειρηματιών²⁸ και άνοιξε τη δυνατότητα των εθελοντών του προγράμματος να εκτελούν μια επιχειρηματική δραστηριότητα ως τμήμα της εθελοντικής τους εμπειρίας.²⁹

- c. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ) έχει επίσης ακολουθήσει βήματα υπέρ της νεανικής επιχειρηματικότητας, όπως μέσω της έκθεσης «Πρωθώντας τη νεανική επιχειρηματικότητα μέσω της εκπαίδευσης και της κατάρτισης» (2015).³⁰ Ο σκοπός της έκθεσης είναι διπλός: (i) να βάλει στο επίκεντρο τη νεανική επιχειρηματικότητα και τα ζητήματα συνεταιριστικής εκπαίδευσης και (ii) να συνεισφέρει στην επίτευξη των κοινών ευρωπαϊκών στόχων σε αυτό το πεδίο. Η έκθεση προτείνει συστάσεις για την περεταίρω ανάπτυξη της επιχειρηματικής εκπαίδευσης: συγκεκριμένα, η EC προσκλήθηκε να τονίσει τη σημασία και το ρόλο των διαφόρων μορφών κοινωνικής επιχειρηματικότητας, συμπεριλαμβανομένων των συνεταιρισμών. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το ΕΚ δεν τονίζει μόνο τη σημασία της επιχειρηματικής εκπαίδευσης, αλλά και το ότι οι συνεταιρισμοί αξίζουν την πλήρη αναγνώριση ως ολοκληρωμένο κομμάτι του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου και της Ενιαίας Αγοράς.

²⁴ See for instance: European Commission, Communication: "Youth on the Move. An initiative to unleash the potential of young people to achieve smart, sustainable and inclusive growth in the European Union", COM(2010) 477 final, Brussels (Belgium), 15 September 2010. http://europa.eu/youthonthemove/docs/communication/youth-on-the-move_EN.pdf

²⁵ See for instance: European Commission website, "Youth employment: Commission proposes package of measures", accessed on 25 April 2018. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=1731>

²⁶ European Commission, Communication: "Review of the 'Small Business Act' for Europe", COM(2011) 0078 final, Brussels (Belgium), 23 February 2011. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1524671314431&uri=CELEX:52011DC0078>

²⁷ European Commission website, "Commission proposes rules to make Youth Employment Initiative a reality", accessed on 25 April 2018. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=1829&furtherNews=yes>

²⁸ European Commission, Communication: "A European Solidarity Corps", COM(2016) 942 final, Brussels (Belgium), 7 December 2016. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0942&from=EN>

²⁹ European Commission, Fact Sheet "Questions and Answers on the European Solidarity Corps", Brussels (Belgium), 7 December 2016. http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-4168_en.pdf

³⁰ European Parliament, "Report on promoting youth entrepreneurship through education and training", 2015/2006(INI), 22 July 2015. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A8-2015-0239+0+DOC+XML+V0/EN>

Κοιτάζοντας σε όλη την Ευρώπη, κατά την τελευταία δεκαετία υπάρχει αυξανόμενη εστίαση των πολιτικών στην παροχή προς τους πολίτες, κυρίως στους νέους, εκπαιδευτικών ευκαιριών που υποστηρίζουν την απόκτηση επιχειρηματικών ικανοτήτων.³¹

Με βάση αυτό και σε σχέση με τους ορισμούς της επιχειρηματικότητας που παρατέθηκαν παραπάνω (βλ. υπο-ενότητα (1)(B)), οι ευρωπαϊκές πολιτικές εκπαίδευσης και κατάρτισης γενικά επιλέγουν μια ευρεία προσέγγιση της επιχειρηματικότητας, όπως αποτυπώνεται στο European Key Competence Framework.^{32, 33}

Μια τέτοια εστίαση συνεπώς απευθύνει κάλεσμα για μια πολυτομεακή προσέγγιση, καθώς η νεανική επιχειρηματικότητα δεν εξαρτάται από μία μονοδιάστατη πολιτική, αλλά εμπλέκει μια ποικιλία παραγόντων στα πεδία της εκπαίδευσης, καινοτομίας, οικονομίας, κοινωνίας και νομοθεσίας.³⁴

(Γ) Συνεταιριστική επιχειρηματικότητα: ο γίγαντας που λείπει;

Ανάμεσα στις πολιτικές που προσανατολίζονται στην προώθηση και ενίσχυση της νεανικής επιχειρηματικότητας, το συνεταιριστικό μοντέλο παραμένει να αναφέρεται ελάχιστα. Εντούτοις, κάποιες πρωτοβουλίες αξίζει να σημειωθούν:

- **ΕC, επικοινωνία για την προώθηση των συνεταιριστικών κοινωνιών στην Ευρώπη (2004).**³⁵ ο βασικός σκοπός της επικοινωνίας ήταν να επισημάνει τις δυσκολίες που αντιμετωπίζονται από τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις, καλύπτοντας διάφορες θεματικές όπως τα ρυθμιστικά πλαίσια, η ενσωμάτωση σε υπάρχουσες πολιτικές και η προώθηση στους φορείς χάραξης πολιτικής και τους ευρωπαίους πολίτες. Το EC ενθαρρύνει και την ενσωμάτωση συνεταιριστικών μοντέλων σε εκπαιδευτικά προγράμματα, για να παρέχουν στους νέους μια ολοκληρωμένη γκάμα των διαφόρων επιχειρηματικών δομών.
- **ΕΚ, έκθεση για την «συνεισφορά των συνεταιρισμών στο ξεπέρασμα της κρίσης»,** ο εισηγητής της MEP Toia (2013).³⁶ Η έκθεση επέμεινε στην ανθεκτικότητα του συνεταιριστικού μοντέλου στον απόηχο της οικονομικής κρίσης και περιέγραψε την ανάγκη για διασφάλιση του ουσιαστικού σεβασμού στην αρχή της επιχειρηματικής ελευθερίας. Αυτό απαιτεί ισότιμη μεταχείριση (όπως ορίζεται από το νόμο) των διαφόρων μορφών επιχειρηματικότητας.
- **Έκθεση του Cooperative Working Group,** που ξεκίνησε από τον Επίτροπο Tajani

³¹ European Commission (DG Education, Youth, Sport and Culture – Dir. B and Unit B3), *Ibid.*, p. 14.

³² European Parliament and Council, *Recommendation on key competences for lifelong learning*, 18 December 2006. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32006H0962>

³³ European Commission, *proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning*, COM(2018) 24 final, Brussels (Belgium), 17 January 2018. <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/recommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf>

³⁴ European Youth Forum, “Position Paper on Youth Entrepreneurship”, *ibid.*

³⁵ European Commission, *Communication On the promotion of cooperative societies in Europe*, COM(2004) 18 final, Brussels (Belgium), 23 February 2004. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52004DC0018&qid=1524672166238>

³⁶ European Parliament, *Resolution on the contribution of cooperatives to overcoming the crisis*, 2012/2321 (INI), 2 July 2013. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2013-0301&language=EN&ring=A7-2013-0222>

(2015). Περιέχει ιδέες και προτάσεις για δράση, περιλαμβάνοντας ορισμένες συστάσεις για την εκπαίδευση των ανθρώπων σχετικά με τους συνεταιρισμούς μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων και προγραμμάτων κατάρτισης.³⁷

Αντιμέτωποι με ανεπαρκή αναγνώριση για τις ανάγκες και τις απαιτήσεις τους, οι ευρωπαϊοί νεολαίοι συνεταιριστές μαζί με την υποστήριξη του Cooperatives Europe, οργάνωσαν και ξεκίνησαν το 2015 το Δίκτυο Νέων Συνεταιριστών Ευρώπης (European Young Co-operators' Network - YECN). Ανάμεσα στους στόχους που επιδιώκει το άτυπο δίκτυο, δύο στοχεύουν άμεσα στην τόνωση και υποστήριξη της νεανικής επιχειρηματικότητας στην Ευρώπη:

- Προώθηση του συνεταιριστικού μοντέλου και της συνεταιριστικής επιχειρηματικότητας στους νέους της Ευρώπης, μέσω διεθνών και διατομεακών ευρωπαϊκών projects.
- Ενημέρωση των φορέων χάραξης πολιτικής και των εκπροσώπων του συνεταιριστικού κινήματος σχετικά με τις ανάγκες και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι νέοι συνεταιριστές, ούτως ώστε να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη και εφαρμογή πολιτικών που στοχεύουν στην ενίσχυση της συνεταιριστικής επιχειρηματικότητας των νέων.

Το παρόν project, CoopStarter 2.0, είναι μια πρωτοβουλία που προέκυψε εν μέρει από τη δυναμική του YECN.

(3) Διερευνώντας συνέργειες ανάμεσα στην ηγεσία της νεολαίας και τη συνεταιριστική επιχειρηματικότητα

Δύο τύποι συνεργιών ανάμεσα στην ηγεσία της νεολαίας και τη συνεταιριστική επιχειρηματικότητα διερευνώνται σε αυτήν την ενότητα: πρώτα, ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον από νέους ανθρώπους γενικά προς τις χωρίς αποκλεισμούς, βιώσιμες και δημοκρατικές επιχειρήσεις (Α). Δεύτερο, κοινές αξίες και αρχές ανάμεσα σε συνεταιρισμούς και οργανώσεις νεολαίας, όπως τις κοινωνικές και αλληλέγγυες οργανώσεις (Β).

(Α) Συνεταιρισμοί: ένα μοντέλο ελκυστικό στους νέους;

Παρότι τα δεδομένα για τη συνεταιριστική επιχειρηματικότητα στην ΕΕ είναι ακόμα ελλιπή, ενδείξεις δείχνουν ότι το συνεταιριστικό κίνημα στην Ευρώπη ωφελείται από μια φρέσκια δυναμική των νεότερων γενεών. Στο Βέλγιο, ο αριθμός των συνεταιρισμών που

³⁷ Cooperative working group, Report of the discussions: "Fostering cooperatives" potential to generate smart growth and jobs", March 2015. <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/10450/attachments/1/translations/en/renditions/native>

εγκρίθηκαν από το Εθνικό Συμβούλιο Συνεταιρισμών αυξήθηκε κατά 20%, μόνο κατά το 2017. Ο αριθμός των εργαζόμενων που προσλήφθηκαν από τέτοιες επιχειρήσεις εκτοξεύτηκε κατά 70% μεταξύ του 2005 και 2015.³⁸ Στη Γαλλία, η εξάπλωση του *Coopératives Jeunesses de Services* (συνεταιρισμοί υπηρεσιών νεολαίας) έχει αποτυπώσει ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον τόσο σε μαθητές όσο και σε δασκάλους, να ενσωματώσουν πειραματισμούς του μοντέλου αυτού στα εκπαιδευτικά προγράμματα.³⁹

Μια τέτοια δυναμική αντανακλάται και σε διεθνές επίπεδο. Ιστορίες νέων συνεταιριστών καλύπτονται από ψηφιακά μέσα όπως το Shareable.⁴⁰ Μεγάλης κλίμακας κινήματα συνεταιριστικής επιχειρηματικότητας αναδύονται σε θεματικές που σχετίζονται με την ψηφιακή κοινωνία, την ιδιοκτησία δεδομένων και το μέλλον της εργασίας: οι Συνεταιρισμοί Πλατφόρμας (Platform Cooperativism)⁴¹ και οι Ανοιχτοί Συνεταιρισμοί (Open Cooperativism)⁴² συγκεντρώνουν κάθε χρόνο εκατοντάδες (νέους) επιχειρηματίες από όλο τον κόσμο, κατά τη διάρκεια δραστηριοτήτων που στοχεύουν στην ανάδειξη και δημιουργία συνεργειών μεταξύ ανθρώπων που εξερευνούν καινοτόμα μοντέλα διακυβέρνησης και επιχειρηματικότητας με εφαρμογή στην ψηφιακή οικονομία.

Ως ανθρωπο-κεντρικές, οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις οδηγούνται από αξίες και αρχές και όχι από το κέρδος. Ο δημοκρατικός τους χαρακτήρας ενθαρρύνει τη συμμετοχή, διευρύνει την ιδιοκτησία και προωθεί την ενδυνάμωση των νέων. As people-centred, cooperative enterprises are driven by values and principles, rather than profit. The cooperative enterprise's democratic nature encourages participation, broadens ownership and fosters youth empowerment. Αυτό απηχεί στις φιλοδοξίες των νεότερων γενεών για περισσότερο διαφανείς και συμμετοχικούς οργανισμούς, προσφέροντας οικονομικά βιώσιμα μοντέλα με σεβασμό στα τοπικά περιβάλλοντα και τις τοπικές κοινωνίες

Το συνεταιριστικό μοντέλο δείχνει επίσης ελκυστικό στους νέους ανθρώπους και σε σχέση με την εργασία, περιλαμβάνοντας και την απασχόληση και την επιχειρηματικότητα. Η συστηματική ανεργία στους νέους σε συνδυασμό με τις αυξανόμενες φιλοδοξίες για περισσότερη «ελευθερία και χαρά στην εργασία» οδηγεί όλο και περισσότερους νέους να εξερευνήσουν εργασιακές ευκαιρίες πιο βιώσιμες και χειραφετημένες σε σχέση με τις παραδοσιακές ιεραρχικές επιχειρήσεις.⁴³ Η συνεισφορά των συνεταιρισμών στην παροχή αξιοπρεπούς εργασίας έχει ήδη αναγνωριστεί ευρέως από την κοινωνία των πολιτών και τους θεσμούς της ΕΕ.⁴⁴ Όσο για τους νέους που θέλουν να ιδρύσουν τις δικές τους επιχειρήσεις, η συνεταιριστική μορφή δίνει τη δυνατότητα να αντλήσουν συχνά από

³⁸ Febecoop website, "25 400 sociétés coopératives belges réalisent 5,5 % de notre PIB – nombre de coopératives agréées en hausse", accessed on 25 April 2018.

³⁹ Ouest France, "L'entrepreneuriat coopératif, l'aventure des jeunes", 16 January 2018. <https://www.ouest-france.fr/pays-de-la-loire/saint-herblain-44800/l-entrepreneuriat-cooperatif-l-aventure-des-jeunes-5488338>

⁴⁰ Shareable, "Why Are Young People Joining Cooperatives? 3 Youth Leaders Share Their Views", 18 December 2017. <https://www.shareable.net/blog/why-young-people-are-joining-cooperatives>

⁴¹ See for instance: Platform co-op website, at <https://platform.coop/>

⁴² See for instance: Open platform cooperatives event 2018 website, at <https://2018.open.coop/>

⁴³ Le Monde, "Les jeunes en entreprise aspirent à la « liberté et au bonheur au travail »", 24 November 2015.

http://www.lemonde.fr/emploi/article/2015/11/24/les-jeunes-en-entreprise-liberte-et-bonheur-au-travail_4816195_1698637.html

⁴⁴ Cooperatives Europe website, "Cooperatives provide decent jobs, sustainable livelihoods and inclusive solutions to social problems", 13 May 2014. <https://coopseurope.coop/resources/news/cooperatives-provide-decent-jobs-sustainable-livelihoods-and-inclusive-solutions>

περιορισμένους οικονομικούς πόρους γνωρίζοντας ότι η επιχείρηση διασφαλίζει την ισότητα ανάμεσα στους ιδρυτές της, προσφέρει περιορισμένη ευθύνη και κατανομή του ρίσκου και σε περιπτώσεις όπου τα μέλη είναι και εργαζόμενοι, την ευελιξία της αυτοαπασχόλησης.

(B) Ακτιβισμός των νέων και συνεταιριστική επιχειρηματικότητα: ένα (θεωρητικό) κοινό έδαφος

Η παρακάτω θεωρητική επισκόπηση βασίστηκε στη βιβλιογραφία των αρχών της ICA⁴⁵ σε σύγκριση με τα αρχεία και τις παρουσιάσεις για την εσωτερική διακυβέρνηση των ευρωπαϊκών οργανώσεων νεολαίας, συμπληρωμένων με τηλεφωνικές συνεντεύξεις.⁴⁶ Αυτή η ανάλυση λαμβάνει ως βασική βιβλιογραφική πηγή το EYF: ως ευρωπαϊκή πλατφόρμα των οργανώσεων νεολαίας στην Ευρώπη, οι εσωτερικοί της κανόνες μπορούν να θεωρηθούν ως αντανάκλασεις των πρακτικών από μία ευρεία ποικιλία οργανώσεων νεολαίας (104 οργανώσεις μέλη, που αντιπροσωπεύουν εκατομμύρια νέων ευρωπαίων).⁴⁷ Παραδείγματα από άλλες ευρωπαϊκές οργανώσεις ενσωματώθηκαν επίσης στο σκοπό της διεύρυνσης του πεδίου εφαρμογής μας.

Είναι σημαντικό ότι ο αναγνώστης πρέπει να έχει στο μυαλό του πως η ανάλυση δεν αποσκοπεί στο να δώσει μια πλήρη εικόνα για όλες τις οργανώσεις νεολαίας, οι οποίες είναι πολύ ποικιλόμορφες με όρους στόχων και εσωτερικών δομών. Ο στόχος εδώ είναι να τονιστούν οι υπάρχουσες γέφυρες ανάμεσα στις συνεταιριστικές αξίες από την μία και ορισμένες βασικές τάσεις που αναγνωρίζονται ανάμεσα στις ευρωπαϊκές οργανώσεις νεολαίας από την άλλη.

Εθελοντική και ανοιχτή συμμετοχή. “Οι συνεταιρισμοί είναι εθελοντικές οργανώσεις, ανοικτές σε όλα τα πρόσωπα, τα οποία είναι ικανά να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες τους και να αποδεχτούν με προθυμία τις ευθύνες των μελών, χωρίς εθνικές, κοινωνικές, φυλετικές, πολιτικές ή θρησκευτικές διακρίσεις.” Η αρχή αυτή επαναλαμβάνεται στους κανόνες συμμετοχής των οργανώσεων νεολαίας στην Ευρώπη, οι οποίες είναι ανοιχτές στο δικαίωμα συμμετοχής είτε σε οργανώσεις (εθνικούς και τοπικούς) ή σε ιδιώτες στη βάση των διαφανών κριτηρίων (οργανώσεις υπό την ηγεσία της νεολαίας, ιδιώτες που εγγράφονται ως φοιτητές...) και των διαδικασιών εισδοχής.⁴⁸

Δημοκρατία: “Οι συνεταιρισμοί είναι δημοκρατικές οργανώσεις, οι οποίες ελέγχονται από τα μέλη τους, τα οποία συμμετέχουν στη διαμόρφωση της πολιτικής και στη λήψη των αποφάσεων τους.” Ο δημοκρατικός έλεγχος εμφανίζεται ως ένα βασικό συστατικό των οργανώσεων νεολαίας στην Ευρώπη, οι οποίες συνήθως το επιβάλλουν ως προαπαιτούμενο για τα μέλη τους.⁴⁹ Συνήθως συμπληρώνουν αυτή τη δημοκρατική αρχή

⁴⁵ International Co-operative Alliance website, “Co-operative identity, values & principles”, accessed on 26 April 2018.

<https://www.ica.coop/en/cooperatives/cooperative-identity>

⁴⁶ In parallel of the present research, YECN-CJDES and Cooperatives Europe conducted a research aimed at understanding European youth organisations’ governance, internal arrangements and economic models. Although the research was still ongoing, some content from interviews was used to feed the present paper. Namely, interviews of the following organisations are used here: Erasmus Student Network, JADE, AEGEE-Europe, ACP Young Professionals Network, Rural Youth Europe.

⁴⁷ European Youth Forum website, “Our Members”, accessed on 26 April 2018. <http://www.youthforum.org/our-members>

⁴⁸ See for instance: European Youth Forum, “Guidelines for Membership Applications”, available at <http://www.youthforum.org/sites/default/files/page-pdfs/Membership%20Application%20Guidelines.pdf> ; Rural Youth Europe, “Membership Guidelines 2016”, available at : https://www.ruralityoutheurope.com/wp-content/uploads/2017/09/ryeurope_membership_guidelines.pdf

⁴⁹ See for instance: European Youth Forum website, “Become our member!”, accessed on 27 April 2018.

με την ενεργή εμπλοκή των μελών στα όργανα διακυβέρνησης και μέσω ανοιχτών δημοσίων δραστηριοτήτων. Στο σχέδιο δράσης του 2017-2019 το EYF τοποθετεί τη συμμετοχή της νεολαίας ως στρατηγική της προτεραιότητα και αφιερώνει μια ενότητα στη συγκεκριμένη ερώτηση της «συμμετοχής».⁵⁰

Οικονομική συμμετοχή των μελών: “Τα μέλη συμμετέχουν δίκαια στο κεφάλαιο του συνεταιρισμού και στον έλεγχο του με δημοκρατικές μεθόδους.” Οι οργανώσεις νεολαίας εξετάστηκαν σε αυτήν την ανάλυση ως μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, που το κεφάλαιο τους παραμένει σχετικά χαμηλό και στοχεύουν στο να παραμένουν ισοσκελισμένο. Η οικονομική συμμετοχή των μελών τους παίρνει συνήθως τη μορφή ενός ετήσιου ποσού συμμετοχής, ως σταθερό ποσό συνδρομής για τα μεμονωμένα μέλη⁵¹ ή υπολογίζεται αναλογικά με το μέγεθος των οργανώσεων-μελών.⁵² Επίσης, ο δημοκρατικός έλεγχος διασφαλίζεται από την αρχή της δημοκρατίας που διατυπώθηκε παραπάνω. Τέλος, οι εθνικοί νόμοι των ευρωπαϊκών χωρών όπως το Βέλγιο, επιβάλλει ότι το κεφάλαιο της νόμιμα εγγεγραμμένης «ένωσης» είναι αδιαίρετο (αδιανέμητο).⁵³

Αυτονομία και ανεξαρτησία: “Οι συνεταιρισμοί είναι αυτόνομες, αυτοβοηθούμενες οργανώσεις, ελεγχόμενες από τα μέλη τους.” Αυτή η αρχή τονίζεται ιδιαίτερα στα κριτήρια συμμετοχής μελών του EYF, ζητώντας από τις οργανώσεις-μέλη τους να “έχουν ένα όργανο λήψης αποφάσεων που να ελέγχεται από νέους ανθρώπους” και “να μην κατευθύνονται οι αποφάσεις τους από οποιαδήποτε εξωτερική αρχή”.⁵⁴

Εκπαίδευση, κατάρτιση και πληροφόρηση: “Οι συνεταιρισμοί εξασφαλίζουν εκπαίδευση και κατάρτιση για τα μέλη, τους αιρετούς αντιπροσώπους, τους διευθυντές και τους υπαλλήλους τους έτσι ώστε να μπορούν να συμβάλλουν ενεργά στην ανάπτυξη τους.” Η κατάρτιση των μελών εμφανίζεται ως κεντρική δραστηριότητα των μία από τις βασικές αξιώσεις του EYF, απευθύνοντας κάλεσμα στις “οργανώσεις νεολαίας να αναγνωρίζονται ως πάροχοι ποιοτικής εκπαίδευσης”.⁵⁵ Λίγα από τα πολλά παραδείγματα των ευκαιριών κατάρτισης που προσφέρονται από τις οργανώσεις νεολαίας μπορούμε να εντοπίσουμε στο AEGEE-Europe’s Summer Universities, το οποίο προσφέρει στους νέους ευρωπαίους την ευκαιρία να γευτούν την ποικιλομορφία της ευρωπαϊκής ακεραιότητας,⁵⁶ και στο JADE’s Confederation Development Programme, το οποίο διασφαλίζει τη βελτίωση των μελών του μέσω μιας πλατφόρμας μεταφοράς γνώσης.⁵⁷ Οι οργανώσεις νεολαίας μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό μοχλό για την προώθηση και υποστήριξη των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών ανάμεσα στους νέους ανθρώπους, αλλά και να τους

<http://www.youthforum.org/become-our-membe>

⁵⁰ European Youth Forum, “Work Plan 2017-2019 adopted by the General Assembly of the European Youth Forum”, Varna (Bulgaria), November 2016. <http://www.youthforum.org/work-plan-2017-2019>

⁵¹ Some examples of individual membership fees: AEGEE-Europe: 2,5€; LieU’topie, 3€; Erasmus Student Network: 5€; ACP Young Professionals Network: 20€.

⁵² European youth umbrella organisations such as JADE implement a differentiated annual membership fee system, based on objective criteria considering the financial capacity and membership of the member organisation.

⁵³ Financité, “Les réserves impartageables”, accessed on 27 April 2018. Available at:

https://www.financite.be/sites/default/files/references/files/bb_les_reserves_impertageables.pdf

⁵⁴ See for instance: European Youth Forum website, “Become our member!”, *ibid*.

⁵⁵ European Youth Forum website, “Education”, accessed on 27 April 2018. <http://www.youthforum.org/education>

⁵⁶ AEGEE-Europe website “Summer University” accessed on 27 April 2018. <http://www.projects.aegEE.org/su2018/index.php>

⁵⁷ JADE website “Confederations Development Programme” accessed on 27 April 2018.

<http://old.jadenet.org/about/activities/confederations-development-programme/>

βοηθήσουν με κάθε τρόπο να ξεκινήσουν το δικό τους επιχειρηματικό project – όπως αποτυπώνεται στην έκδοση Money Grows on Trees.⁵⁸

Συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών: “Οι συνεταιρισμοί εξυπηρετούν τα μέλη τους περισσότερο αποτελεσματικά και ενδυναμώνουν το συνεταιριστικό κίνημα συνεργαζόμενοι μεταξύ τους σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.” Ο αριθμός και η ποικιλομορφία των οργανώσεων νεολαίας του ΕΥΦ δείχνει ένα ισχυρό και δυναμικό πνεύμα συνεργασίας ανάμεσα στις οργανώσεις νεολαίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο.⁵⁹ Το πλαίσιο της συνεργασίας εφαρμόζεται σε μια λογική συγκεκριμένου πεδίου από οργανώσεις όπως AEGEE-Europe, Erasmus Students Network (ESN) και JADE, οι οποίες συντονίζουν πολυεπίπεδα όργανα σε τοπικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Ως παράδειγμα, τα μεμονωμένα μέλη του ESN συμμετέχουν σε έναν τοπικό τομέα, ο οποίος αλληλεπιδρά με άλλους τοπικούς τομείς μέσω μιας εθνικής συνομοσπονδίας. Η τελευταία συνεργάζεται (ανταλλαγή πρακτικών και εργαλείων) με άλλες εθνικές συνομοσπονδίες μέσω της ευρωπαϊκής πλατφόρμας του ESN. Τέλος, κάποιες οργανώσεις εφαρμόζουν ορισμένα διεθνή πλαίσια αλληλεγγύης: μέσω της ευρωπαϊκής του ομάδας εργασίας, το YECN υποστηρίζει την δημιουργία νέων εθνικών οργανώσεων νέων συνεταιριστών. Παρομοίως, το JADE εφαρμόζει μια διαδικασία ελέγχου για τις νεοϊδρυθείσες «Junior» επιχειρήσεις, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να συγκροτηθούν και να βελτιώσουν την εσωτερική τους δομή.

Ενδιαφέρον για την κοινότητα: “Οι συνεταιρισμοί εργάζονται για την σταθερή ανάπτυξη των κοινοτήτων τους εφαρμόζοντας την πολιτική που αποφασίζεται από τα μέλη τους.” Η βιώσιμη ανάπτυξη ενσωματώνεται ως βασικό ζήτημα στους ευρωπαϊκούς οργανισμούς νεολαίας. Ένα παράδειγμα είναι το πλάνο εργασίας ΕΥΦ 2017- 2019, το οποίο αφιερώνει ένα από τα πέντε κεφάλαια του σε αυτή τη θεματική.⁶⁰ Ένα άλλο παράδειγμα είναι οι οδηγίες για τη συμμετοχή μελών της Rural Youth Europe, όπου απαιτείται από τα μέλη “να σέβονται μια συνεταιριστική προσέγγιση στην εργασία και στο περιβάλλον το οποίο είναι αισθητικά και οικολογικά υγιές”.⁶¹

Γενικά μιλώντας, οι οργανώσεις νεολαίας ενισχύουν τα μέλη τους, όπως και οι συνεταιρισμοί. Προωθούν και δίνουν τη δυνατότητα στη συμμετοχή των νέων και στην ενεργό συμμετοχή του πολίτη κι έτσι αποτελούν σημαντική πηγή συμπερίληψης νέων ανθρώπων γενικά.⁶² Στο DNA τους υπάρχουν οι αξίες της ICA για **αυτο-βοήθεια, αυτο-ευθύνη, δημοκρατία, ισότητα, δικαιοσύνη και αλληλεγγύη**. Στην παράδοση των ιδρυτών τους, τα μέλη των συνεταιρισμών πιστεύουν στις ηθικές αξίες της ειλικρίνειας, της ανοιχτότητας, της κοινωνικής υπευθυνότητας και της φροντίδας για τους άλλους.⁶³ Τέτοιες γέφυρες αντανάκλουν στην πράξη μια αντίληψη για την κοινωνική και αλληλέγγυα

⁵⁸ A. Aliberti et al., *Money Grows on Trees*, European Youth Forum, 2014. Available at: <http://www.youthforum.org/money-grows-trees>

⁵⁹ European Youth Forum website “Member Organisations” accessed on 27 April 2018. <http://tools.youthforum.org/member-organisations/>

⁶⁰ European Youth Forum, “Work Plan 2017-2019”, *Ibid*.

⁶¹ Rural Youth Europe website, “Become a member” accessed on 27 April 2018. <https://www.ruralyoutheurope.com/members/become-a-member/>

⁶² European Youth Forum, “Position Paper on Youth Entrepreneurship”, *ibid*.

⁶³ International Co-operative Alliance website, “Co-operative identity, values & principles”, *ibid*

οικονομία, η οποία θα μπορούσε να περικλείει αυτά τα δύο μοντέλα συλλογικής οργάνωσης.

Αυτές οι θεωρήσεις παρέχουν και ένα γόνιμο έδαφος για καλύτερη ενημέρωση από τις οργανώσεις νεολαίας (σε σύγκριση με άλλες οργανώσεις και θεσμούς) σχετικά με την ευρεία γκάμα των επιχειρηματικών μοντέλων – συμπεριλαμβανομένου του συνεταιριστικού. Ωστόσο, τέτοιες συνέργειες δεν έχουν ακόμα εξερευνηθεί και αξιοποιηθεί πλήρως – το οποίο εξηγεί την ανάγκη για project όπως το CoopStarter 2.0. Υπό αυτήν την έννοια, μια θεωρητική αντανάκλαση θα μπορούσε να συμπληρώνεται από μία ανάλυση των υπαρκτών συνδέσεων ανάμεσα σε ακτιβιστές και οργανώσεις νεολαίας από τη μία και συνεταιριστές από την άλλη. Η ακόλουθη Ενότητα II στοχεύει στη διερεύνηση τέτοιων συνδέσεων μέσω επιχειρηματικών ιστοριών, τόσο οργανώσεων νεολαίας όσο και συνεταιριστικών επιχειρήσεων.

1. Νέοι ηγέτες και συνεταιριστές: κοινές εμπειρίες, αλλά χωρίς συνδέσεις

Αυτή η ενότητα παρουσιάζει διακεκριμένα παραδείγματα συνεταιριστικών επιχειρήσεων και οργανώσεων νεολαίας, με στόχο την ανάδειξη και αποτύπωση ομοιοτήτων και διαφορών ανάμεσα στη συνεταιριστική επιχειρηματικότητα και το νεανικό ακτιβισμό. Μετά από μια επισκόπηση των μελετών περίπτωσης που αναλύονται (1), η ενότητα διερευνά τους στόχους τους (2), τις οικονομικές τους δραστηριότητες (3) και τελικά ορισμένα μαθήματα που παίρνουμε από τους νέους επιχειρηματίες που συμμετέχουν στις συνεντεύξεις.

(1) Πέρα από τη θεωρητική σκέψη: ιστορίες από ευρωπαϊούς νέους επιχειρηματίες

Τα παραδείγματα συλλέχθηκαν από τους συνεργάτες του project βάσει των ακόλουθων κριτηρίων: επιχειρηματικές πρωτοβουλίες με την ευρεία έννοια (βλ. ορισμό στην ενότητα 1. (1) (b) παραπάνω), που διενεργήθηκαν από νέα άτομα μέσω οργανώσεων που βασίζονται σε μέλη και εφαρμόζουν τις συνεταιριστικές αρχές. Οι συνεντεύξεις διεξήχθησαν σε 8 ευρωπαϊκές χώρες (Βέλγιο, Δανία, Γαλλία, Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία, Ελβετία και Ηνωμένο Βασίλειο). Συγκεντρώθηκε ένα σύνολο 28 μελετών περίπτωσης, όπως φαίνεται λεπτομερώς στους πίνακες 2 και 3. Η κάθε μελέτη περίπτωσης διατίθεται στην ιστοσελίδα του project.⁶⁴

	Youth Organisations	Cooperatives	Other	Total
Belgium	2	1	5	8
Denmark	2	1	0	3
France	2	2	0	4
Greece	0	3	0	3
Italy	1	2	1	4
Portugal	0	1	0	1
Switzerland	0	1	0	1
UK	1	3	0	4
Total	8	14	6	28

Πίνακας 2: Επισκόπηση των μελετών περίπτωσης ανά χώρα και ανά τύπο οργανισμού.

Ο όρος «Οργανώσεις Νεολαίας» και «Συνεταιρισμοί» που βρίσκονται και στους δύο πίνακες αναφέρονται στους ορισμούς που παρουσιάστηκαν παραπάνω (βλ. Ενότητα

⁶⁴ Ιστοσελίδα CoopStarter www.starter.coop ιστοσελίδα στην Ελληνική γλώσσα <http://www.diktio-kapa.dos.gr/starter.coop/wp/>

1.(1)(B)). Η σημείωση «άλλο» αναφέρεται σε επιχειρηματικές πρωτοβουλίες, οι οποίες δεν έχουν καταχωρηθεί ως συνεταιρισμοί, ούτε μπορούν να θεωρηθούν οργανώσεις νεολαίας είτε λόγω του επίσημου τρόπου καταχώρησης τους (μη καταχωρημένες άτυπες ομάδες) ή μιας οικονομικής δραστηριότητας που άπτεται περισσότερο του επιχειρηματικού παρά του συλλογικού οργανισμού (π.χ. ελεύθεροι επιχειρηματίες). Στην τελευταία περίπτωση όμως, οι επιχειρηματίες έδειξαν μια ξεκάθαρη προσδοκία να μετατρέψουν τη δραστηριότητα τους σε επίσημη οργάνωση μελών, όπως αυτή του συνεταιρισμού ή της οργάνωσης νεολαίας.

Ref.	Country	Name	Organisation type
1	UK	Greater Manchester Youth Network (GMYN)	Youth Organisation
2	UK	Unicorn Grocery	Cooperative
3	UK	Woodcraft Folk	Cooperative
4	UK	Shared Interest	Cooperative
5	Belgium	Les Evadés	Cooperative
6	Belgium	Terroirist	Other
7	Switzerland	Village Office	Cooperative
8	Portugal	Link Co-operatives	Cooperative
9	Greece	Βίος Coop	Cooperative
10	Greece	Commons Lab	Cooperative
11	Greece	Thes Gi	Cooperative
12	Denmark	Journalistkooperativets	Cooperative
13	Denmark	Danish Youth Council	Youth Organisation
14	Denmark	Student and Innovation House	Youth Organisation
15	Italy	Generazioni Liguria	Youth Organisation
16	Italy	Life Lab	Other
17	Italy	Tatabox	Cooperative
18	Italy	Ziguele	Cooperative
19	Belgium	Beatchronic	Other
20	Belgium	Déclic en Perspectives	Youth Organisation
21	Belgium	Frida	Other
22	Belgium	Rhizome	Other
23	Belgium	We'CO	Other
24	France	SCOPIT	Cooperative
25	France	SEVE	Youth Organisation
26	France	Scity.coop	Cooperative
27	France	LieU'topie	Youth Organisation
28	Belgium	AEGEE-Europe	Youth Organisation

Πίνακας 3: Προέλευση, όνομα και τύπος των μελετών περίπτωσης.

(2) Επιχειρηματικές πρωτοβουλίες που στοχεύουν στην αλλαγή της ζωής των νέων

Κατά την ανάλυση των κινήτρων πίσω από τα επιχειρηματικά project που αναλαμβάνουν οι νέοι από μια δεξαμενή μελετών περίπτωσης, αναδύονται δύο κύριες τάσεις: (Α) ενίσχυση των νέων και (Β) επέκταση υπηρεσιών και ευκαιριών προς τους νέους.

(Α) Ενίσχυση των νέων

Όλες οι οργανώσεις νεολαίας στις συνεντεύξεις τους μοιράζονται το εξής κοινό χαρακτηριστικό: στοχεύουν στην ενίσχυση των νέων, είτε στην Ευρώπη (AEGEE-Europe) ή εντός της χώρας τους (εθνικές και τοπικές οργανώσεις νεολαίας). Στην πράξη, τα επιχειρηματικά project επιδιώκουν τον στόχο αυτό με δύο τρόπους: (α) με τη βελτίωση της αναγνώρισης της φωνής των νέων και (β) με την ανάπτυξη εργαλείων και πλαισίων που τους δίνουν τη δυνατότητα να μετατρέψουν το περιβάλλον τους σε σχέση με τις φιλοδοξίες τους. Όπως θα δούμε παρακάτω, τα project που εκτελούνται από νέους συνεταιριστές όντως μοιράζονται αυτόν τον στόχο, τουλάχιστον μέχρι ενός σημείου.

a. Προωθώντας τη φωνή των νέων στην πολιτική σφαίρα

Όπως προκύπτει από τις συνεντεύξεις, η προώθηση της φωνής των νέων φαίνεται να αξιοποιείται πρωτίστως από οργανισμούς νεολαίας – αλλά σπάνια από συνεταιριστικές επιχειρήσεις. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η AEGEE-Europe⁶⁵ δημιουργεί χώρο για διάλογο και ευκαιρίες μάθησης και συνηγορεί υπέρ αυτών που παίρνουν τις αποφάσεις. Η οργάνωση επίσης προωθεί την αμοιβαία κατανόηση ανάμεσα στους νέους της Ευρώπης και ενθαρρύνει τους μαθητές να αποκτήσουν έναν ενεργό ρόλο στην κοινωνία. Σε εθνικό επίπεδο, το Δανικό Συμβούλιο Νεολαίας προωθεί τη συμμετοχή των νέων σε οργανώσεις και σε δημοκρατικές διαδικασίες σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο, ενώ προσφέρει και επαγγελματική συμβουλευτική διασφαλίζοντας ότι τα μέλη των οργανώσεων συνεχώς βελτιώνουν τη συνάφεια τους προς τον κοινωνικό διάλογο και τις κοινωνικές ανάγκες. Παρομοίως, σε τοπικό επίπεδο, η Generazione Liguria ενισχύει τα μέλη της στο να αποκτήσουν έναν ενεργό ρόλο μέσα στο συνεταιριστικό κίνημα, δημιουργώντας συνδέσεις ανάμεσα στα ομότιμα μέλη και τους ανώτερους εκπροσώπους.

b. Δίνοντας τη δυνατότητα στις νεότερες γενιές να διαμορφώσουν τα περιβάλλοντα τους

Ένας άλλος τρόπος των οργανώσεων νεολαίας για την «ενίσχυση των νέων» είναι να τους παρέχουν εργαλεία για να αποκτήσουν έναν ενεργό ρόλο στις αντίστοιχες κοινότητες τους, έτσι ώστε να διαμορφώσουν ένα περιβάλλον ταιριαστό με τις απόψεις και φιλοδοξίες τους.

⁶⁵ AEGEE-Europe website, "What is AEGEE?", accessed on 27 April 2018. <http://www.aegEE.org/about-aegEE/>

Στην πράξη, τα επιχειρηματικά project που εφαρμόζονται από ηγέτες οργανώσεων νεολαίας προσφέρουν πλατφόρμες και οδηγίες για να βοηθήσουν τα ομότιμα μέλη τους στην έναρξη των δικών τους (επιχειρηματικών) project. Στην πόλη Clermont-Ferrand (Γαλλία), 5 μαθητές δημιούργησαν την LieU'torie για την εκκόλαψη και ανάπτυξη project κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας: περιλαμβάνει μια πλατφόρμα διαλόγου μαζί με πολιτιστικές δραστηριότητες για μαθητές. Στην πόλη Grenoble (Γαλλία), το SEVE συλλέγει μαθητές γύρω από συλλογικά project και κοινές αξίες. Κοιτάζοντας στη Δανία, οι προσδοκίες του Student and Innovation House, είναι να προσφέρει ένα ασφαλές περιβάλλον για διαμοιρασμό ιδεών, καινοτόμα σκέψη και εφαρμογή ακαδημαϊκών δεξιοτήτων για τους μαθητές. Το Déclit en Perspectives στο Βέλγιο εκκολάπτει κοινωνικά και βασισμένα στην αλληλεγγύη επιχειρηματικά project, στα οποία ηγούνται νέοι άνθρωποι (έως 35 ετών).

Παρότι η πρώτη προσέγγιση της ενδυνάμωσης των νέων (προωθώντας τη φωνή των νέων στην πολιτική σφαίρα, βλ. (1) παραπάνω) δεν εμφανίστηκε ως βασικό επιχείρημα για το ξεκίνημα συνεταιριστικών project, αυτή η δεύτερη προσέγγιση (δίνοντας τη δυνατότητα στις νεότερες γενιές να διαμορφώσουν τα περιβάλλοντά τους) αναφέρθηκε από πολλούς νέους επιχειρηματίες στις συνεντεύξεις. Στην Ελλάδα, οι συνεταιρισμοί που αναλύθηκαν⁶⁶ είναι κοινωνικοί συνεταιρισμοί που δεν εξυπηρετούν απλά τις ανάγκες των μελών τους σε διάφορους τομείς δραστηριοτήτων (καταναλωτικοί, αγροτικοί και καινοτομίας/τεχνολογίας), αλλά επίσης συγκεκριμενοποιούν τις καινοτόμες ιδέες μέσα σε ένα ανταγωνιστικό κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο: λόγω των συγκεκριμένων δύσκολων οικονομικών συνθηκών, οι νέοι συνεργάστηκαν για να ιδρύσουν ανθρωπο-κεντρικούς συνεταιρισμούς, δημιουργώντας προστιθέμενη αξία στις τοπικές τους περιοχές. Όσο για το Βέλγιο, μέσω του μπαρ/εστιατορίου ("La Contrebande") και του βιολογικού μανάβικου ("Le Stock"), ο συνεταιρισμός "Les Evadés" ανέπτυξε ένα οικονομικό σύστημα που προωθεί τη βιωσιμότητα και την υψηλής ποιότητας τροφή, ως πρακτική μέθοδο υπέρ ενός πιο ασφαλούς και βιώσιμου κόσμου για τις υπάρχουσες και μελλοντικές γενιές.

Η προσδοκία να δοθεί η δυνατότητα σε νέους να αλλάξουν τα περιβάλλοντά τους μέσω του συνεταιριστικού μοντέλου μπορεί να βρεθεί και ανάμεσα σε project που ακόμα δεν έχουν επίσημα τη μορφή συνεταιρισμού. Η Frida στοχεύει στην προώθηση του δίκαιου εμπορίου (fair trade), της βιώσιμης κατανάλωσης και της κυκλικής οικονομίας μέσω της συνεταιριστικής πώλησης καφέ. Το Rhizone είναι ένας συνεταιριστικός εργασιακός χώρος που ξεκίνησε με τη μορφή συνεταιρισμού, στοχεύοντας στην υποστήριξη και προώθηση κοινωνικών επιχειρηματικών project που συμμετέχουν γυναίκες.

(B) Επεκτείνοντας υπηρεσίες και ευκαιρίες για νέους

Όπως προέκυψε από τις συνεντεύξεις, η παροχή υπηρεσιών στα μέλη είναι μια τάση που μπορεί να βρεθεί ανάμεσα σε επιχειρηματικά project και οργανώσεων νεολαία και συνεταιρισμών.

Κάθε μία από τις οργανώσεις νεολαίας που μελετήθηκε ανέπτυξε τη δική της προσέγγιση

⁶⁶ Βίος Coop και Θεσ Γάλα.

για τις ανάγκες που έχουν οι νέοι γενικά (DUF και GMYN) ή/και ειδικά οι μαθητές (AEGEE-Europe, National Union of Students, Student and Innovation House, SEVE και LieU'topie). Από την πλευρά των συνεταιρισμών, η παροχή υπηρεσιών στα μέλη αποτελεί βασικό στοιχείο του DNA τους, όπως διατυπώθηκε στις αρχές της ICA (“Οι συνεταιρισμοί είναι εθελοντικές οργανώσεις, ανοικτές σε όλα τα πρόσωπα, τα οποία είναι ικανά να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες τους”)⁶⁷ και υπενθυμίστηκε από τους επιχειρηματίες στις συνεντεύξεις. Στο πεδίο της νεολαίας, λοιπόν, επιχειρηματικά project και των δύο τύπων οργανισμών στοχεύουν στην εξάπλωση διαθέσιμων για τους νέους υπηρεσιών και ευκαιριών. Οι συνεντεύξεις ανέδειξαν ιδιαίτερα παραδείγματα από (a) ευκαιρίες που σχετίζονται με την κοινωνία (μάθηση και συμμετοχή) και (b) ευκαιρίες που σχετίζονται με την οικονομία (εργασία και πρόσβαση σε υπηρεσίες).

a. Κοινωνικές ευκαιρίες: μάθηση και συμμετοχή

Αξιόλογα συνεταιριστικά επιχειρηματικά project στοχεύουν στην παροχή εκπαίδευσης σε νεότερους ανθρώπους. Το Woodcraft Folk, με βάση το ΗΒ, είναι ένα συνεταιριστικό κίνημα για παιδιά και νεότερους ανθρώπους με συμμετοχή εκατοντάδων εκπαιδευτικών ομάδων βάσης σε πόλεις σε όλο το ΗΒ όπου νέοι όλων των ηλικιών συναντιούνται για να παίξουν παιχνίδια, να κάνουν φίλους και να μάθουν για σημαντικές ιδέες όπως η κλιματική αλλαγή και η κοινωνική δικαιοσύνη μέσα από δραστηριότητες. Στην Ιταλία, το Ziguele παρέχει μαθησιακές εμπειρίες γύρω από τη θεματική της θάλασσας και του οικοσυστήματος της.

Το GMYN αποτελεί έναν ιδιαίτερο εκπαιδευτικό project. Ιδρύθηκε το 2007 στο Manchester ως φιλανθρωπική οργάνωση και προσφέρει μια ποικιλία δραστηριοτήτων για νέους που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση (που είναι ευάλωτοι ή/και έχουν διάφορες αναπηρίες), παρέχοντάς τους ευκαιρίες (κοινωνικές δράσεις και εθελοντισμός) και υποστηρίζοντας οργανώσεις νεολαίας που λειτουργούν εντός του GMYN.

Στο σταυροδρόμι μεταξύ συνεταιριστικού οικοσυστήματος και κοινοτήτων νεολαίας υπάρχει η οργάνωση νεολαίας Generazioni Liguria (Ιταλία). Ασχολείται με ένα ετήσιας διάρκειας πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης για νέους συνεταιριστές, το οποίο περιλαμβάνει ανταλλαγές με ανώτερα στελέχη συνεταιρισμών, σεμινάρια με εμπνευσμένους δασκάλους και εκπαιδευτικές συνεδρίες σε τεχνικά θέματα (διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού, ευθύνες των μελών / του εκτελεστικού συμβουλίου κλπ).

b. Οικονομικές ευκαιρίες: εργασία και πρόσβαση σε υπηρεσίες

Όσον αφορά την αποτελεσματική παροχή εργασίας και υπηρεσιών σε νέους, η επιλογή του συνεταιρισμού φαίνεται να προτιμάται συχνά από τους νέους επιχειρηματίες. Ωστόσο, κινητοποιούνται και κάποιες μη κερδοσκοπικές επιχειρήσεις, όπως περιγράφεται παρακάτω.

Ανάμεσα στις καλές πρακτικές που αναγνωρίζονται, ορισμένοι συνεταιρισμοί στοχεύουν ειδικά στην κάλυψη των αναγκών των νεανικών κοινοτήτων. Είναι η περίπτωση του

⁶⁷ International Co-operative Alliance website, “Co-operative identity, values & principles”, *ibid*.

Shared Interest (HB), ενός οικονομικού συνεταιρισμού του Fair Trade, που παρέχει οικονομικές υπηρεσίες και υποστηρίζει επιχειρήσεων ανθρώπων σε απομακρυσμένες και μειονεκτικές κοινότητες δίνοντας τους τη δυνατότητα να συναλλάσσονται με ανταγωνιστικές τιμές και να έχουν πρόσβαση σε κεφάλαια. Στην Ιταλία, το Life Lab προσδοκεί να παρέχει, μέσω ενός κοινωνικού συνεταιρισμού κατοικίας, υπηρεσίες σε φοιτητές στην Savona όπως κατοικία, καλωσόρισμα νεοεισερχόμενων, θέσεις εργασίας και υποτροφίες, κοινωνικές και αθλητικές δραστηριότητες. Παρομοίως, το Tatabox προσφέρει χώρο και υπηρεσίες για να βελτιώσει τη ζωή των φοιτητών στη Genova.

Οι μελέτες περίπτωσης αποκαλύπτουν και συνεταιρισμούς οι οποίοι, παρότι οι δραστηριότητες τους δεν στοχεύουν ειδικά στους νέους, ιδρύθηκαν από νέους για να δημιουργήσουν τις δικές τους θέσεις εργασίας στα μέτρα των δεξιοτήτων και των ενδιαφερόντων τους. Οι συνεταιρισμοί του Link (Πορτογαλία) ξεκίνησαν με την πρωτοβουλία μιας νέας επιχειρηματία που ήθελε να συνδυάσει το πάθος της για ταξίδια, σπουδές και δημιουργία μέσα σε ένα project που δίνει τη δυνατότητα συνεργασίας ανάμεσα σε συνεταιρισμούς σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Το Unicorn Grocery (HB), ένας συνεταιρισμός εργαζομένων με αντικείμενο την τροφή στο Chorlton (HB), πουλάει προϊόντα ηθικού εμπορίου και παραγόμενα λαχανικά και ιδρύθηκε από μια μικρή ομάδα νέων ανθρώπων. Παρότι οι δραστηριότητες του στοχεύουν σε ένα ευρύ κοινό, προσφέρουν επίσης ειδικές πρωτοβουλίες για μαθητές («σχολικές επισκέψεις») Αναφορικά με τη Δανία, το Journalistkooperativets IVS με βάση την Copenhagen είναι ένας συνεταιρισμός αποτελούμενος από τρεις νέους δημοσιογράφους που αποφοίτησαν πρόσφατα, οι οποίοι μοιράζονται όλο το εισόδημα και τη δικτύωση, κατανέμουν ισότιμα τις δουλειές και αλληλοϋποστηρίζονται. Στη Γαλλία το SCOPIT και το Scity.coop είναι δύο συνεταιρισμοί που ανήκουν στους εργαζόμενους τους, οι οποίοι ξεκίνησαν από νέους: ο ένας δραστηριοποιείται στο πεδίο της πληροφορικής και ο άλλος παρέχει υπηρεσίες car-pooling για τον διαμοιρασμό της οδήγησης στις μετακινήσεις ώστε να βοηθήσουν άνεργους να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες μετακίνησης.

Σε κάποια παραδείγματα, οι δραστηριότητες που εφαρμόζονται από οργανισμούς νεολαίας έχουν αναπτυχθεί και παγιωθεί οδηγώντας στη δημιουργία ευκαιριών εργασίας για τους νέους. Οι ιδρυτές του Beatchronic (Βέλγιο) αξιοποίησαν δραστηριότητες πειραματιζόμενοι ως εθελοντές νέοι ηγέτες, μέσω μη κερδοσκοπικών οικονομικών δραστηριοτήτων που τους επέτρεψαν να γίνουν ελεύθεροι επαγγελματίες.

Συμπερασματικά, η σύγκριση που παρατίθεται παραπάνω αναδεικνύει δύο βασικές λογικές που σχετίζονται με τους νέους που χαρακτηρίζουν επιχειρηματικά project και των δύο τύπων οργανισμών: ενίσχυση της νεολαίας και επέκταση των ευκαιριών για τους νέους. Μια πιο προσεκτική ματιά στα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για την επίτευξη αυτών των στόχων μας οδηγεί σε ένα διπλό συμπέρασμα. Από τη μία, ορισμένα μέσα δράσης χαρακτηρίζονται από μια υπερ-αντιπροσώπηση είτε από συνεταιρισμούς (δημιουργία οικονομικών ευκαιριών) είτε από οργανώσεις νεολαίας (προώθηση της φωνής της νεολαίας στην πολιτική σφαίρα), ενώ άλλα προσφέρουν ένα έδαφος για κοινή δράση (δίνοντας δυνατότητα στις νεότερες γενιές να διαμορφώσουν τα περιβάλλοντά τους). Από την άλλη, όταν εξετάζονται συνολικά, ακόμα και από ένα τόσο μικρό δείγμα

παραδειγμάτων, όλα αυτά τα project φαίνονται να δρουν συμπληρωματικά, συνεισφέροντας ολιστικά στη διαμόρφωση ενός φιλικού προς τους νέους περιβάλλοντος, το οποίο χαρακτηρίζεται από κοινές αξίες όπως η συμμετοχή των νέων και η κοινωνική δικαιοσύνη. Η συμπληρωματικότητα αυτή παίρνει μια απτή μορφή στο πεδίο, συνδυάζοντας project διαφορετικών οργανωτικών δομών καθ' όλη την ανάπτυξη των βημάτων τους.

(3) Οικονομικές δραστηριότητες με προτεραιότητα των άνθρωπο: μια ποικιλία μοντέλων

Όπως αναπτύχθηκε παραπάνω, τα επιχειρησιακά μοντέλα είναι εκ βάθρων διαφορετικά ανάμεσα στους δύο τύπους οργανισμών που διερευνήθηκαν στην παρούσα έκθεση: (Α) συνεταιρισμοί ως επιχειρήσεις που παράγουν κέρδος, (Β) οργανώσεις νεολαίας που ιδρύονται ως μη κερδοσκοπικές. Ωστόσο, (C) νέοι επιχειρηματίες πειραματίζονται επίσης με τις θεσμικές νομικές μορφές, αναπτύσσοντας project στο ενδιαμέσο των επιχειρήσεων και των μη κερδοσκοπικών οργανισμών.

(Α) Συνεταιρισμοί: επιχειρήσεις που παράγουν κέρδος

Σύμφωνα με το συνεταιριστικό μοντέλο, οι νέοι επιχειρηματίες παρέχουν υπηρεσίες παράγοντας κέρδος. Ο τρόπος με τον οποίο κατανέμονται αυτά τα κέρδη μπορεί να παρουσιάζει διαφορές. Ορισμένοι συνεταιρισμοί έχουν ενσωματώσει στις βασικές αρχές διακυβέρνησής τους έναν μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα: όλα τα κέρδη επανεπενδύονται στο συνεταιρισμό, για να συντηρηθεί και να αναπτυχθεί η επιχείρηση. Ο ελληνικός συνεταιρισμός Βίος Coop είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της προσέγγισης. Άλλοι συνεταιρισμοί στοχεύουν στην αναδιανομή των κερδών στα μέλη τους, σύμφωνα με τα όρια της εκάστοτε εθνικής νομοθεσίας. Επίσης στην Ελλάδα, ο Θεσ Γάλα σκοπεύει να κάνει το ίδιο αγοράζοντας τα προϊόντα των μελών του σε ευνοϊκή τιμή.

Στην πράξη, τις περισσότερες φορές, η κατανομή των κερδών δεν προβλέπεται από τους επιχειρηματίες που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις. Κατά το στάδιο της έναρξης, οι συνεταιρισμοί δεν παρουσιάζουν σχεδόν καθόλου κέρδη και κατευθύνουν το μεγαλύτερο ποσοστό του κεφαλαίου τους στη σταθεροποίηση του επιχειρηματικού τους μοντέλου. Στην Ιταλία, ο νόμος επιβάλλει την κατανομή του 30% των κερδών στο αποθεματικό του συνεταιρισμού και το 3% στο εθνικό ταμείο αμοιβαίας υποστήριξης. Ο συνεταιρισμός Tatabox συγκεντρώνει το 67% στο αποθεματικό του για να αντισταθμίσει την έλλειψη ιδίων κεφαλαίων και να ενισχύσει τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης.

(Β) Οργανώσεις νεολαίας: μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί

Οι οργανώσεις νεολαίας των μελετών περίπτωσης μας είναι νομικά καταχωρημένες ως μη κερδοσκοπικές. Ορισμένες από αυτές βασίζονται αποκλειστικά στη συμμετοχή των μελών,

τις δωρεές και τις χορηγίες, οι οποίες αποσκοπούν στην κάλυψη των καθημερινών εξόδων και των δραστηριοτήτων. Σχετικά με το GMYN (HB), όλα τα έσοδα χρησιμοποιούνται στην εφαρμογή προγραμμάτων για νέους που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση. Σε σχέση με τον οργανισμό -AEGEE- Europe, οι περισσότερες οικονομικές δραστηριότητες συνίστανται στην επιστροφή των εξόδων που σχετίζονται με τις εθελοντικές δράσεις. Στην περίπτωση του Generazione Liguria, η (άτυπη) οργάνωση νεολαίας στηρίζεται σε ένα πολύ χαλαρό οικονομικό μοντέλο, το οποίο βασίζεται σε χορηγίες της μητρικής του ένωσης συνεταιρισμών.

Άλλοι, όπως το SEVE και το LieU'torie (Γαλλία), δημιουργούν έσοδα από μια οικονομική δραστηριότητα. Στα καταστατικά τους, όμως, διευκρινίζεται ότι όλα τα κέρδη πρέπει να χρησιμοποιούνται για την αυτό-χρηματοδότηση των ενώσεων. Ο μη κερδοσκοπικός στόχος των οργανώσεων νεολαίας μπορεί επίσης να εξελιχθεί. Το Beatchronic ήταν μια οργάνωση νεολαίας, η οποία προσέφερε ένα συνεργατικό μουσικό μέσο για φοιτητές και οργάνωνε δρώμενα στο campus. Σταδιακά εξελίχθηκε σε γραφείο οργάνωσης δρώμενος για μουσικούς και DJ, αφήνοντας τον «νεανικό» στόχο του να εστιάσει στην καθιέρωση και ανάπτυξη της οικονομικής του δραστηριότητας – ενώ παράλληλα διατήρησε τη μη κερδοσκοπική νομική του μορφή. Παρομοίως, το Déclit en Perspectives ξεκίνησε από δύο νέους που παρείχαν υποστηρικτικές υπηρεσίες σε νέους επιχειρηματίες. Οι δραστηριότητες του, όμως, άρχισαν να στοχεύουν σε ένα μεγαλύτερο κοινό, αφαιρέθηκαν οι ηλικιακοί περιορισμοί και ανοίχτηκε σε όλους τους επιχειρηματίες – και διαφοροποιήθηκαν τα μέλη από τη διοίκηση του οργανισμού.

(C) Πέρα από τα πλαίσια: πειραματίζοντας με τις θεσμικές νομικές μορφές

Μια πιο προσεκτική ματιά στις μελέτες περίπτωσης αποκαλύπτουν ότι οι νέοι επιχειρηματίες πειραματίζονται με τις νομικές μορφές, μεταβαίνοντας από τη μία στην άλλη ανάλογα με τις ανάγκες που πρέπει να ξεπεραστούν και το στάδιο εξέλιξης του project. Αρκετά χαρακτηριστικά παραδείγματα επιχειρήσεων που ιδρύθηκαν μέσω ενός συνδυασμού νομικών μορφών έρχονται από το Βέλγιο.

Ο συνεταιρισμός “Les Evadés”, ωφελήθηκε από έναν ελαστικό βέλγικο νόμο για τους συνεταιρισμούς, ο οποίος αναφέρεται σε νομικές μορφές που προσμετρούν το δικαίωμα ψήφου αναλογικά με το κεφάλαιο που έχει επενδυθεί στο συνεταιρισμό – με μία προσδοκία να μεταβούν σταδιακά στο μοντέλο «ένα μέλος = μία ψήφος». Επιπρόσθετα, οι ηγέτες του ήδη οραματίζονται να ξεκινήσουν μια μη κερδοσκοπική ένωση, η οποία θα μπορούσε να λειτουργεί παράλληλα με το συνεταιρισμό και θα μπορούσε να περιλαμβάνει δραστηριότητες που δεν αποσκοπούν στη δημιουργία κέρδους (όπως οι δραστηριότητες αφύπνισης για τη βιωσιμότητα της τροφής).

Επίσης στο Βέλγιο, το Terroirist αναπτύσσει μια νέα ολοκληρωμένη υπηρεσία χονδρικής πώλησης συνδέοντας μικρούς, τοπικούς και βιολογικούς παραγωγούς με επαγγελματίες της εστίασης (ιδιαίτερα εστιατόρια και καταστήματα), έχει ξεκινήσει και αναπτυχθεί από έναν νέο επιχειρηματία (ελεύθερο επαγγελματία), ο οποίος πλέον ψάχνει για συνεργάτες – μαζί με την φιλοδοξία να μετατραπεί αυτή η δραστηριότητα σε μια πολλών ενδιαφερόμενων μερών συνεταιριστική επιχείρηση όπου θα εμπλέκονται και εργαζόμενοι

και καταναλωτές στη διακυβέρνηση του.

(4) Μαθαίνοντας από τις εμπειρίες των επιχειρηματιών: κινητοποιώντας ανθρώπους να ηγηθούν σε δημοκρατικούς οργανισμούς

Οι ανταλλαγές με τους επιχειρηματίες περιελάμβαναν το διαμοιρασμό εμπειριών και μαθημάτων, ώστε να αναγνωριστούν κοινές λειτουργίες που χαρακτηρίζουν τα προφίλ των επιχειρηματιών και πιο συγκεκριμένα μια καλύτερη κατανόηση των οφελών (Α) και προκλήσεων (Β) που σχετίζονται με την ίδρυση μιας συλλογικής οικονομικής δραστηριότητας.

(Α) Ποιές οι δεξιότητες για τους νέους επιχειρηματίες;

Οι επιχειρηματίες και από τις οργανώσεις νεολαίας και από τους συνεταιρισμούς έμαθαν πολλά μέσω της εμπειρίας τους, αποκτώντας και εφαρμόζοντας στην πράξη ένα σύνολο κοινωνικών και τεχνικών δεξιοτήτων. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το ότι αναγνωρίστηκαν δεξιότητες κοινές και στους δύο τύπους επιχειρήσεων – επικυρώνοντας την προσέγγιση του CoopStarter 2.0.

a. Απόκτηση και ενεργοποίηση των κοινωνικών δεξιοτήτων

Οι επιχειρηματίες έχουν αποκτήσει ή περεταίρω εξελίξει κοινωνικές δεξιότητες μέσω της διεξαγωγής των δραστηριοτήτων τους, περιλαμβάνοντας και την μετατροπή της ενσυναίσθησης τους υπέρ των αναγκών των συνεργατών τους και των τοπικών κοινοτήτων μέσω βιώσιμων project και δουλεύοντας ως κομμάτι μιας αυτοδιαχειριζόμενης ομάδας.

Ορισμένοι επιχειρηματίες (πχ στο Terroirist) επέμειναν ιδιαίτερα στη σημασία της ανάπτυξης ικανοτήτων για την καθιέρωση συνεργασιών με άλλους οργανισμούς: προτιμώντας τη συνεργασία αντί του ανταγωνισμού, καθώς έτσι δημιουργείται ένα φιλικό οικοσύστημα, το οποίο ανοίγει αγορά και συσφίγγει τις σχέσεις με τους προμηθευτές και τους πελάτες. Ωστόσο, μια τέτοια προσέγγιση περιλαμβάνει επίσης την υπέρβαση και το μετασχηματισμό των συμπεριφορών που σχετίζονται με την επιχειρηματικότητα, οι οποίες χαρακτηρίζονται από ανταγωνισμό και έλλειψη εμπιστοσύνης. Υπό αυτήν την έννοια, οι συνεταιριστικές μορφές παρέχουν εργαλεία για υψηλή διαφάνεια και ως προς τα ενδιαφερόμενα μέρη, οι οποίοι βρίσκουν έναν χώρο για πρόσβαση σε πληροφορίες και έκφραση της φωνής τους σχετικά με τη στρατηγική της επιχείρησης.

Η αξιοποίηση των κοινωνικών δεξιοτήτων που αποκτώνται από τους νέους ηγέτες, μέσα σε ένα πλαίσιο συνεταιριστικής νέας επιχείρησης, αποτυπώνεται στο Village Office. Ο ιδρυτής κεφαλαιοποίησε την ικανότητά του να κινητοποιεί και να εμπλέκει ενεργά μια

κοινότητα ανθρώπων σε ένα δομημένο project, μέσω μοντέλων οριζόντιας διακυβέρνησης που περιέχουν συναινετικούς κανόνες λήψης αποφάσεων.

b. Απόκτηση και ενεργοποίηση των τεχνικών δεξιοτήτων

Οι επιχειρηματίες αναπτύσσουν επίσης ένα εύρος τεχνικών δεξιοτήτων και εμπειριών που σχετίζονται με την έναρξη της επιχείρησης, μεταξύ των οποίων: διαχείριση project και οργανισμών, λογιστική, επικοινωνία, διευκόλυνση της συλλογικής σκέψης, web design (όταν είναι σχετικό με τον αντίστοιχο τομέα).

Ορισμένες τεχνικές δεξιότητες που αποκτήθηκαν από τους επιχειρηματίες είναι συγκεκριμένες για κοινωνικούς και βασισμένους στην αλληλεγγύη οργανισμούς. Αναφορικά με τους συνεταιρισμούς, μια σημαντική πλευρά που επηρεάζει το επιχειρηματικό τους μοντέλο είναι η σχέση με τα μέλη τους: στρατηγικές πρόσβασης σε αγορές, υπηρεσίας και κόστη εσωτερικής διακυβέρνησης μπορούν να επηρεαστούν από τον τύπο των οικονομικών αλληλεπιδράσεων ανάμεσα στην επιχείρηση και τους μετόχους της. Οι επιχειρηματίες επίσης επέμειναν στη σημασία που έχει η ικανότητα ανάπτυξης στρατηγικών καλής συνεργασίας στο πολύ αρχικό στάδιο, σε σχέση με την ανάγκη να προβλέψουν μια ανάπτυξη του οργανισμού καθώς ενσωματώνεται στο οικοσύστημα του (βλ. παραπάνω, κοινωνικές δεξιότητες). Επιπρόσθετα, ορισμένοι επιχειρηματίες πρέπει αν φτιάξουν ομάδες που να συνδυάζουν επαγγελματίες και εθελοντές (πχ βλ. Déclic en Perspectives), οι οποίες περιέχουν διαφοροποιημένα και πιο σύνθετα σχήματα διαχείρισης ανθρώπινων πόρων – μια κατάσταση που μπορεί να είναι πιο συχνή στους κοινωνικούς και βασισμένους στην αλληλεγγύη οργανισμούς παρά σε καπιταλιστικές προσανατολισμένες στο κέρδος επιχειρήσεις.

Τέλος, παίζοντας με διάφορες νομικές μορφές (συγκεκριμένα ενώσεις, φιλανθρωπικά ιδρύματα και συνεταιρισμούς) προκύπτει η απαίτηση και δημιουργείται μια εις βάθος γνώση σχετικά με το κάθε ένα από αυτά τα μοντέλα, τις ιδιαιτερότητες και τις διαφορές τους και εν τέλει τις δυνατότητες και τις προκλήσεις σε σχέση με το επιχειρηματικό project (πχ βλ. Life Lab).

(B) Αναγνωρίζοντας (και υπερβαίνοντας) τα εμπόδια στην νεανική επιχειρηματικότητα

Τα εμπόδια που αναγνωρίστηκαν είναι επίσης κοινά στους επιχειρηματίες και των δύο τύπων οργανισμών. Κυρίως σχετίζονται με τα διοικητικά ζητήματα (γραφειοκρατία κλπ), την πρόσβαση σε χρηματοδοτήσεις και την πρόσβαση σε δεξιότητες. Όντως, οι νέοι ηγέτες των επιχειρηματικών project είτε σε οργανώσεις νεολαίας είτε σε συνεταιρισμούς στη μεγάλη πλειοψηφία τους δεν είναι ούτε επαγγελματίες ούτε ειδικοί στον τομέα της αγοράς που εντάσσονται: οι σχετικές διοικητικές και χρηματοδοτικές δεσμεύσεις είναι συνεπώς πολύ χρονοβόρες, ειδικά στο στάδιο έναρξης όπου ο χρόνος είναι ένας βασικός πόρος. Η έλλειψη χρόνου μπορεί να προκαλέσει έλλειψη γνώσης σχετικά με το συνεταιριστικό μοντέλο, οδηγώντας τους επιχειρηματίες να επιλέξουν εναλλακτικά μοντέλα τα οποία εμφανίζονται ως πιο προσβάσιμα και λιγότερο περιοριστικά (πχ Terroirist και We'CO).

Αξίζει να σημειωθεί ότι εντοπίστηκαν λίγα εμπόδια που σχετίζονται με τα νομικά πλαίσια και την πρόσβαση σε αγορές κατά τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων. Ένας Βέλγος επιχειρηματίας ανέφερε ότι δεν είχε ακόμα καταχωρήσει την επιχείρησή ως συνεταιρισμό, εν μέρει λόγω αβεβαιοτήτων που προκύπτουν από τις συνεχόμενες αναμορφώσεις της επιχειρηματικής και συνεταιριστικής νομοθεσίας.

Συνοψίζοντας, οι επιχειρηματίες μοιράστηκαν κάποιες συμβουλές που απευθύνονται στις πραγματικές ανάγκες μιας επιχείρησης. Αυτές περιλαμβάνουν: προσαρμογή των στόχων στις πραγματικές ανάγκες της επιχείρησης, επένδυση σε μια ελκυστική προωθητική δραστηριότητα και διασφάλιση της ανάπτυξης μιας δραστηριότητας, η οποία θα μπορούσε να είναι σε πλήρη ευθυγράμμιση με τα προσωπικά κίνητρα. Οι επιχειρηματίες επίσης επιστούν την προσοχή στην ανάγκη ορισμού νέων στόχων, παραμένοντας ταπεινοί και ανοιχτόμυαλοι, όπως και βάζοντας στην άκρη ή εξισορροπώντας τα κίνητρα που προσανατολίζονται στο ατομικό συμφέρον.

Συμπέρασμα

Η “Νεανική επιχειρηματικότητα” εξαπλώνεται παντού, ως δημόσια και ιδιωτική προτεραιότητα, ως πηγή ανοιχτού διαλόγου και προσωπικών προβληματισμών, ως ελπίδα για την καινοτομία και φόβος για την αβεβαιότητα. Η παρούσα έκθεση εξετάζει και αναπτύσσει τη λογική πάνω στην οποία εκπονήθηκε το CoopStarter 2.0 project: προτείνει την επιλογή μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης για την επιχειρηματικότητα των νέων, οραματιζόμενο ότι εφαρμόζεται από νέους ηγέτες με τα δικά τους project – είτε είναι ενήμεροι για αυτό είτε όχι.

Ξεκινώντας από μια διασάφηση των βασικών εννοιών όπως νέοι επιχειρηματίες, οργανώσεις νεολαίας και συνεταιρισμοί, γνωστοποιεί στον αναγνώστη τη δουλειά που έχει γίνει πάνω στις πολιτικές από θεσμούς σε ευρωπαϊκό επίπεδο, εκπροσώπους του συνεταιριστικού κινήματος και πλατφόρμες νεολαίας, τονίζοντας τις υπάρχουσες προσεγγίσεις και – περισσότερο απ’ όλα – την έκδηλη απουσία συνδέσεων ανάμεσα στη νεανική ηγεσία και τη συνεταιριστική επιχειρηματικότητα. Στο δεύτερο μέρος, φέρνει στον αναγνώστη 27 ιστορίες νέων επιχειρηματιών που είτε είναι ηγέτες οργανώσεων νεολαίας, ιδρυτές συνεταιριστικών επιχειρήσεων ή ακόμα και ελεύθεροι επαγγελματίες που ξεκινούν τα δικά τους καινούρια project. Με δραστηριότητα και ανάπτυξη σε 8 ευρωπαϊκές χώρες, αυτά τα project αποτυπώνουν την ποικιλομορφία των στόχων, σκοπών, τομέων, οργανωτικών δομών που οι νεότερες γενιές αντιμετωπίζουν και πειραματίζονται πάνω τους. Πέρα από μια τέτοια ποικιλομορφία, όμως, μια κοινή φωνή φαίνεται να αναδύεται: οι ευρωπαίοι νέοι ηγέτες δεν έχουν μόνο όνειρα και ιδανικά για έναν καλύτερο κόσμο – αλλά κινητοποιούν επίσης εργαλεία, δημιουργικότητα και ενέργεια για να κάνουν τις φιλοδοξίες τους πραγματικότητα, με έναν τρόπο δημοκρατικό και χωρίς αποκλεισμούς. Σε αυτό το πλαίσιο, επιλέγουν και παίζουν ανάμεσα σε οργανωτικές δομές που αναγνωρίζονται από τα νομικά πλαίσια είτε ως μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, ως συνεταιριστικές επιχειρήσεις ή ακόμα και ατομικές επιχειρήσεις.

Η έκθεση καταλήγει στα διδάγματα που κατανόησαν αυτοί οι νέοι ηγέτες. Παρουσιάζοντας τις κοινωνικές και τεχνικές δεξιότητες που χρειάζονται και αποκτώνται από αυτούς τους επιχειρηματίες, προσφέρει μια βάση αναστοχασμού για την κοινοπραξία του CoopStarter 2.0, αλλά και για οποιονδήποτε ενδιαφερόμενο μέρος, για να αναπτύξουν τις προσεγγίσεις και τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες τους με τρόπο που συνεισφέρει αποτελεσματικά στη σύνδεση νεανικής ηγεσίας και συνεταιριστικής επιχειρηματικότητας. Η προκαταρκτική έρευνα θα ακολουθηθεί από το σχετικό παιδαγωγικό υλικό και τα υποστηρικτικά online εργαλεία με στόχο την παροχή στους συντελεστές πρακτικών πόρων σε αυτό το πλαίσιο.